

Dabas lieguma “Stompaku purvi” dabas aizsardzības plāns

Dabas liegums atrodas Balvu rajona Susāju, Medņevas, Bērzkalnes un Lazdulejas pagastā

Plāns izstrādāts laika periodam no 2005. gada līdz 2015. gadam

/pievienot fotogrāfijas uz vāka gala redakcijā/

Izstrādātājs:

Juridiskās personas nosaukums:

Latvijas Dabas fonds

Projekta vadītāja:

Ieva Rove

Rīga
2006. gads

plāna izstrādes darba grupa

Lelde Eņģele

augu sugu un biotopu eksperte, Latvijas Dabas fonds

Vija Kreile

purva biotopi, konsultante, Teiču dabas rezervāts

Jānis Gailis

bezmugurkaulnieku eksperts, Latvijas Dabas fonds

Aivars Petriņš

ornitofaunas eksperts, LU Zooloģijas muzejs, Latvijas Dabas fonds

Indulis Vanags

meža biotopu eksperts, LR VMD Balvu virsmežniecības meža ekoloģis, inženieris, kopš 2005. gada 10. oktobra mežsaimniecības speciālists SIA "Latvijas ģipšumi"

Ieva Rove

augu sugu un biotopu eksperte, projektu vadītāja, Latvijas Dabas fonds

Marina Čičendajeva

asistente, Latvijas Dabas fonds

Andrejs Krakups

hidroloģija, Lauku atbalsta dienests

uzraudzības grupa

Gundega Freimane

Dabas aizsardzības pārvaldes Sugu un biotopu daļas vadītāja vietniece

Maija Ārente

VAS "Latvijas valsts meži" Ziemeļlatgales mežsaimniecības vides speciāliste

Andris Zelčs

Valsts vides dienesta Rēzeknes RVP Dabas aizsardzības daļas vadītājs

Ineta Krakupe

Valsts vides dienesta Rēzeknes RVP Dabas aizsardzības daļas vecākā inspektore

Aldis Pušpurs

Susāju pagasta padomes priekšsēdētājs

Aldonis Komans

Lazdulejas pagasta padomes priekšsēdētājs

Vija Klegere

Medņevas pagasta padomes priekšsēdētāja vietniece

Irēna Keiša

Bērzkalnes pagasta padomes lauksaimniecības konsultante

Artūrs Luksts

VAS "Latvijas valsts meži" Ziemeļlatgales mežsaimniecības 5. Balvu iecirkņa vadītājs

Andris Duļbinskis

VAS "Latvijas valsts meži" Ziemeļlatgales mežsaimniecības 6. Viļakas iecirkņa vadītājs

Valda Brice

Valsts meža dienesta Balvu virsmežniecības Egļavas mežniecības mežzine, kopš 2005. gada 01. novembra Viļakas mežniecība

Edgars Skučs

Valsts meža dienesta Balvu virsmežniecības Balvu mežniecības mežzinis

Andris Luksts

zemes īpašnieku pārstāvis

1. attēls.

SATURS

IEVADS	8
KOPSAVILKUMS.....	10
I DAĻA. APRAKSTS	12
1.1. TERITORIJAS JURIDISKĀS SAISTĪBAS	12
1.1.1. Latvijas likumdošana	12
1.1.2. Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās saistības	15
1.1.3. Īpašuma tiesības.....	16
1.2. VISPĀRĒJA INFORMĀCIJA PAR TERITORIJU	18
1.2.1. Teritorijas atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātas	18
1.2.2. Esošais teritorijas zonējums	18
1.2.3. Teritorijas apsaimniekošanas infrastruktūra.....	18
1.2.4. Teritorijas aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture.....	19
1.2.5. Teritorijas kultūrvēsturiskais raksturojums.....	19
1.2.6. Kartogrāfiskais materiāls par teritoriju	22
1.3. TERITORIJAS FIZISKI ĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS	22
1.3.1. Klimats	22
1.3.2. Ģeoloģija, ģeomorfoloģija.....	22
1.3.3. Hidroloģija.....	23
1.3.4. Augšnes	24
1.4. TERITORIJAS BIOLOĢISKAIS RAKSTUROJUMS.....	25
1.4.1. Flora	25
1.4.2. Fauna	27
1.4.3. Biotopi.....	30
1.5. TERITORIJAS SOCIĀLEKONOMISKAIS RAKSTUROJUMS.....	37
1.5.1. Demogrāfiskā analīze (iedzīvotāji, nodarbinātība)	37
1.5.2. Teritorijas izmantošanas veidi.....	37
1.5.2.1. Tūrisms un atpūta.....	37
1.5.2.2. Mežsaimniecība	37
1.5.2.3. Medības.....	37
1.5.2.4. Citi teritorijas izmantošanas veidi.....	38
1.6. INFORMĀCIJAS AVOTI	39
II DAĻA. TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS	41
2.1. TERITORIJA KĀ VIENOTA DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA UN TO IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	41
2.2. BIOTOPI KĀ DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN TOS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	42
2.3. SUGAS KĀ DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN TĀS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	43
2.4. TERITORIJAS VĒRTĪBU APKOPOJUMS UN PRETNOSTATĪJUMS	44
III DAĻA. TERITORIJAS SAGLABĀŠANAS MĒRĶI.....	46
3.1. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS IDEĀLIE JEB ILGTERMIŅA MĒRĶI.....	46
3.2. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS ĪSTERMIŅA MĒRĶI PLĀNĀ APSKATĪTĀJAM APSAIMNIEKOŠANAS PERIODAM	46

IV DAĻA. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI.....	47
4.1. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI	47
4.2. IETEICAMAIS ZONĒJUMS.....	56
V DAĻA. PLĀNA IEVIEŠANA UN ATJAUNOŠANA	57
5.1. PLĀNA IEVIEŠANAS PRAKTISKIE ASPEKTI.....	57
5.2. PLĀNA ATJAUNOŠANA	57
5.3. NEPIECIEŠAMIE GROZĪJUMI TERITORIJAS PLĀNOJUMOS	58
5.4. PRIEKŠLIKUMI TERITORIJAS INDIVIDUĀLO AIZSARDZĪBAS UN IZMANTOŠANAS NOTEIKUMU PROJEKTAM.....	59
PIELIKUMS.....	64

Sabiedrības informēšana un plāna izstrādes process

- 1.1. Informatīvās sēdes protokols
- 1.2. 31.08.2005. uzraudzības grupas sēdes protokols
- 1.3. 06.12.2005. sabiedriskās apspriešanas-uzraudzības grupas sēdes protokols
- 1.4. 19.12.2005. uzraudzības grupas sēdes protokols un protokola pielikums

Teritorijas apraksts

2. Zemes īpašumu veidu karte
- 3.1. Dabas lieguma robežas shēma un apraksts
- 3.2. Robežas apraksta precizējums
- 3.3. Optimālā dabas lieguma robeža
4. Augšņu grupas (*FAO klasifikācija*)

Bioloģiskais apraksts

- 5.1. Retās un aizsargājamās augu un bezmugurkaulnieku sugas, karte
- 5.2. Retām un aizsargājamām putnu sugām nozīmīgas platības, karte
- 5.3. Retās un aizsargājamās augu, bezmugurkaulnieku un putnu sugas, tabula
- 6.1. Mežaudžu plāns, karte
- 6.2. Biotopi pēc Latvijas biotopu klasifikācijas, karte
- 6.3. Aizsargājami biotopi, karte
 - 6.3.1. pDMB, DMB, tabula
- 6.4. Dabas vērtības, karte

Plānotie pasākumi

- 7.1. Apsaimniekošanas pasākumi, plānotā infrastruktūra, karte
- 7.2. Veicamie pasākumi, tabula
- 7.3. Aizsprostu būvēšanas metodikas apraksts

Funkcionālās zonas

- 8.1. Funkcionālās zonas, karte
- 8.2. Funkcionālās zonas, tabula

tekstā lietoto saīsinājumu skaidrojums

DAP	Dabas aizsardzības pārvalde
DMB	Dabisks meža biotops; pDMB – potenciāli dabisks meža biotops
ES	Eiropas Savienība
ĪADT	Īpaši aizsargājamā dabas teritorija
LDF	Latvijas Dabas fonds
MK	Latvijas Republikas Ministru kabinets
RVP	Reģionālā vides pārvalde
ŪSIK	Ūdens saimniecisko iecirkņu klasifikators
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (tagadējā Vides ministrija)
VAS “LVM”	Valsts akciju sabiedrība “Latvijas Valsts Meži”
VMPI	Valsts meliorācijas projektēšanas institūts

IEVADS

Dabas liegums "Stompaku purvi" atrodas Balvu rajona Susāju, Medņevas, Bērzkalnes un Lazdulejas pagastā. Teritorijas aizsardzības sākums datējams ar 1977. gadu.

Ar 2005. gada 15. septembra grozījumiem likumā „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” dabas liegums apstiprināts par *NATURA* 2000 vietu (kods LV0502600). Liegums ietverts teritoriju grupā, kas noteiktas atbilstoši ES direktīvai „Par dabisko biotopu, savvaļas faunas un floras aizsardzību”, 92/43 EEK.

Teritorija izveidota ar mērķi saglabāt Latvijā un Eiropā retus un aizsargājamus purva biotopus, augu sabiedrības, apdraudētas un aizsargājamas dzīvnieku sugas. Nozīmīga teritorija augsto purvu aizsardzībai – austrumu tipa augstie purvi ar ārkausa kasandru. Purvu ietver purvainais mežs, kā arī lapukoku un jauktu koku meži. Purva minerālsalās attīstījušās vecas priežu un apšu audzes. Teritorijā konstatētas 25 Latvijā, no tām 22 Eiropā īpaši aizsargājamas putnu sugas. Dabas lieguma platība ir 3011 ha.

Lieguma teritorijā un tā apkārtnē pārstāvēti pieci Eiropā aizsargājami biotopi.

Dabas aizsardzības plānu izstrādājis Latvijas Dabas fonds 2005. gadā, atbilstoši Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (tagadējā Vides ministrija) ministra rīkojumam Nr 120 “Par ieteikumiem dabas aizsardzības plānu izstrādāšanai” (04.07.2002.). Darba ietvaros veikta teritorijas papildus izpēte. Galvenais uzdevums, izstrādājot plānu, bija saskaņot dabas aizsardzības, dabas resursu izmantošanas un reģiona attīstības intereses, nodrošinot teritorijas vērtību saglabāšanu un izveidošanas mērķu sasniegšanu. Saskaņojot intereses, prioritāte bija dabas aizsardzība. Plāna izstrāde ir Valsts pasūtījums, to finansējusi VAS “LVM” Ziemeļlatgales mežsaimniecība.

Dabas aizsardzības plāna pielikumos ietvertā kartogrāfiskā materiāla pamatnes ir Latvijas Republikas Valsts Zemes dienesta īpašums. Kartēs parādītais 2000. gada meža daļplāns un meža audžu plāns ir VAS “Latvijas Valsts Meži” īpašums. Dabas lieguma dabas vērtības, apsaimniekošanas pasākumi un zonējums aprakstīts un atzīmēts kartēs meža nogabalu līmenī (meža kvartālu un nogabalu numuri pēc 2000. gada meža ierīcības).

Dabas aizsardzības plāna izstrādē piedalījās vairāku nozaru eksperti: Lelde Eņģele (augu sugas un biotopi), Aivars Petriņš (putnu sugas), Jānis Gailis (bezmugurkaulnieki), Baiba Strazdiņa (kartogrāfija), Indulis Vanags (meža biotopi), Andrejs Krakups (hidroloģija). Izstrādājot plānu, pieaicināti konsultanti: Teiču rezervāta botāniķe Vija Kreile, LDF eksperte Liene Salmiņa. Dabas aizsardzības plāna izstrādi vadīja un plānu rakstīja augu sugu un biotopu eksperte Ieva Rove.

Darbu uzsākot, Latvijas Dabas fonds organizēja informatīvu sēdi Susāju pagasta pašvaldībā, Viļakā (07. aprīlī), lai informētu par projektu un iepazīstinātu ar dabas aizsardzības plāna jēgu un pamatotu tā nepieciešamību. Informatīvajā sēdē piedalījās ar teritorijas pārvaldi un izmantošanu saistīto organizāciju pārstāvji, dabas lieguma īpašnieki un valdītāji.

Plāna izstrādes gaitā, Vides ministrijas pakļautībā esošā Dabas aizsardzības pārvalde, Gundegas Freimanis personā, pārraudzīja dabas aizsardzības plāna izstrādi un tā atbilstību (04.07.2002.) VARAM rīkojumam Nr. 120, izveidojot uzraudzības grupu. Uzraudzības grupā iekļāva pārstāvjus no VAS "LVM" Ziemeļlatgales mežsaimniecības, pagastu pašvaldībām, Balvu virsmežniecības, Valsts Vides dienesta Rēzeknes RVP, īpašniekus. Pirmā uzraudzības grupas sanāksme notika 31.08.2005., tās dalībniekus informēja par padarīto, precizēja neskaidrības, apsprieda ekspertu ieteikto aizsardzības režīmu un perspektīvo dabas lieguma zonējumu. Dabas aizsardzības plāna 1. redakcijas sabieriskā apspriešana un uzraudzības grupas sanāksme notika 06.12.2005.

Sanāksmju dalībnieku saraksti un sanāksmju norises protokoli apskatāmi 1.1., 1.2., 1.3. un 1.4. pielikumā.

KOPSAVILKUMS

Dabas aizsardzības plāns dabas liegumam “Stompaku purvi” izstrādāts 10 gadiem. Plānā apkopota vispusīga informācija par teritorijas vērtībām, analizētas dabas un sociālekonomiskās vērtības, izvirzīti teritorijas saglabāšanas un apsaimniekošanas mērķi, mērķu sasniegšanas nodrošināšanai izstrādāti ieteicamie apsaimniekošanas pasākumi.

Dabas lieguma teritoriju veido Stompaku un Mūrnieku plašie purvi, kurus ietver un savieno meža joslas. Teritorijas platība ir 3011 ha.

Galvenās teritorijas dabas vērtības ir:

- Dabas lieguma pārmitrie biotopi, kas rada dzīvotni Latvijā un Eiropā retām un aizsargājamām augu un dzīvnieku sugām; teritorijā sastopami pieci Eiropā un Latvijā īpaši aizsargājami biotopi 2288 ha platībā, tai skaitā trīs biotopu aizsardzība ir prioritāra; dabas liegumā konstatēti boreālie meži (kods 9010*) 106 ha, degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās (7121) 210 ha, neskarti augstie purvi (7110*) 1465 ha, pārejas purvi un slīkšņas (7140) 171 ha, purvaini meži (91D0*) 335 ha.
- Latvijā un Eiropā retas un aizsargājamās augu un dzīvnieku, galvenokārt, putnu sugas; liegumā līdz šim konstatētas 24 aizsargājamās putnu sugas, tai skaitā Latvijā un Eiropā ļoti retas, putnu aizsardzībai izveidoti 9 mikroliegumi, tai skaitā seši – medņu riestu aizsardzībai; 8 aizsargājamās augu sugas un piecas aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas.

Dabas aizsardzības plānā ir izvirzīti sekojoši teritorijas apsaimniekošanas ilgtermiņa mērķi:

- I dabiski un bioloģiski vērtīgi purvu un mežu biotopi 90 % lieguma teritorijas;
- II saglabātas dzīvotspējīgas aizsargājamo putnu atradnes un augu sabiedrības;
- III atjaunots teritorijas hidroloģiskais režīms.

Liegumam piemīt augsta bioloģiskā vērtība. Sociālekonomiska nozīme ir plašajām dzērveņu audzēm. Liegumā atrodas lielākā nacionālo partizānu grupējuma piemiņas vieta Latvijā un Baltijā.

Lieguma teritorijā nav izplatītas ar tūrismu saistītas aktivitātes. Salīdzinoši lielāks apmeklējums vērojams rudenī, kad plaši izplatīta ir ogu lasīšana. Dažas reizes gadā nacionālo partizānu piemiņas vietu apmeklē apvienības “Daugavas Vanagi” pārstāvji, Latvijas bruņoto spēku pārstāvji un citi interesenti. Patreiz būtiska negatīva ietekme no teritorijas apmeklēšanas nav novērota.

Pasākumi ir plānoti mazākā iespējamā riska robežās, norādīts patreiz veicamo pasākumu kopums, ar mērķi – dabas aizsardzība. Plānā aprakstītās vērtības ir galvenie indikatori, lai novērtētu apsaimniekošanas pasākumu efektivitāti. Uzstādīti pamatnosacījumi teritorijas dabas vērtību aizsardzībai. Norādīti prioritārie pasākumi, II un III prioritātes pasākumi veicami atkarībā no pieejamā finansējuma un apsaimniekotāja prioritātēm.

Lai aizsargātu un saglabātu dabas lieguma vērtības, paredzēta neiejaukšanās tā dabiskās attīstības procesos (2321 ha platībā), izņemot dabas aizsardzības plānā aprakstītos biotehniskos pasākumus mežu riestu apsaimniekošanai (49. lpp.). Lai mazinātu ūdens aizplūšanu no purviem, paredzēts uzstādīt 28 aizsprostus-dambjus (49. lpp., 7.1., 7.3. pielikums). Plānota 11 mikroliegumu pieteikumu sagatavošana apodziņa, baltmugurdzeņa un trīspirkstu dzeņa aizsardzības nodrošināšanai.

Plānots labiekārtot atpūtas vietu un uzstādīt informācijas stendu pie lieguma ziemeļu robežas (50.-51. lpp). Purva ceļa malā paredzēts atjaunot laipu, taku ar koka segumu, norādes uz nacionālo partizānu piemiņas vietu. No jauna ieteikts iekārtot autobusu apgrīšanās un stāvēšanas laukumu, uzstādīt vienu koka tiltu pāri grāvim, kā arī uzstādīt informācijas stendu par nacionālo partizānu piemiņas vietu (50. lpp). Piedāvātajiem apsaimniekošanas pasākumiem norādīta to izpildes prioritāte.

Būtiskākais pasākums dabas aizsardzības prasību nodrošināšanai ir neiejaukšanās (regulējamā režīma zona), kur atbalstāma biotehnisko pasākumu veikšana, meža cūku medīšana, kā arī izziņas taku un skatu torņu uzstādīšana, saskaņā ar dabas aizsardzības plānu (49.-51. lpp).

Pārējie plānā uzskaitītie pasākumi ir ieteicami un pieļaujami, bet nav būtiski nepieciešami dabas aizsardzības prasību nodrošināšanai teritorijā.

Pamatojoties uz dabas vērtībām un plānā piedāvātajiem apsaimniekošanas pasākumiem, ieteikts teritorijā nodalīt divas funkcionālās zonas: 1. (regulējamā režīma) zonu (2321 ha) un 2. (dabas lieguma) zonu (689 ha) (4.2. apakšnodaļa).

Aizliegtās un atļautās darbības teritorijā un tās funkcionālajās zonās aprakstītas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektā (5.4. apakšnodaļa).

I DAĻA. APRAKSTS

1.1. TERITORIJAS JURIDISKĀS SAISTĪBAS

1.1.1. Latvijas likumdošana

Latvijas dabas aizsardzības politika

Vides politikas plāns Latvijai. Akceptēts Ministru Kabinetā (turpmāk MK) 25. 04. 1995¹.

Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma. Akceptēta MK 16. 05. 2000.

Vides un dabas aizsardzība

Likums “Par vides aizsardzību” (06.08.1991., grozījumi 10.01.1997., 22.05.1997., 20.06.2000., 20.12.2001., 24.10.2002., 15.05.2003., 07.04.2004. un 03.02.2005.) nosaka resursu ilgtspējīgu izmantošanu, valsts pārvaldes institūciju un pašvaldību institūciju kompetenci vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, Latvijas Republikas iedzīvotāju tiesības uz kvalitatīvu dzīves vidi, Latvijas Republikas iedzīvotāju pienākumus vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, sabiedrības tiesības saņemt informāciju par vidi un piedalīties ar vides aizsardzību saistītu lēmumu pieņemšanā.

LR Likums “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” (02.03.1993., grozījumi 05.08.1997., 30.10.1997., 28.02.2002., 12.12.2002., 20.11.2003. un 15.09.2005.) definē aizsargājamo teritoriju kategorijas (arī Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas) un definē iespējas tām izstrādāt dabas aizsardzības plānus, individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus.

“Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (MK noteikumi Nr. 415, 22.07.2003., grozījumi 26.10.2004. MK noteikumi nr. 898, 08.11.2005. MK noteikumi nr. 838) – nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējo aizsardzības un izmantošanas kārtību, tajā skaitā pieļaujamos un aizliegtos darbības veidus aizsargājamās teritorijās, kā arī aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai dabā lietojamās speciālās informatīvās zīmes paraugu un tās lietošanas un izveidošanas kārtību.

Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*NATURA 2000*) izveidošanas kritēriji Latvijā (MK noteikumi Nr. 199., 28.05.2002., izdoti saskaņā ar likuma “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 43. panta otro daļu) - nosaka kritērijus, kas piemērojami Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju izveidošanai Latvijā.

“Noteikumi par dabas liegumiem” (MK noteikumi Nr. 212., 15.06.1999., grozījumi Nr. 270 26.06.2001., Nr. 586 21.10.2003., Nr. 266 08.04.2004., Nr. 704 10.08.2004. un Nr. 995 30.11.2004.) nosaka dabas lieguma robežas un teritorijas aizsardzības statusu. Stompaku un Mūrnieku purviem piemērots Īpaši aizsargājamas dabas teritorijas statuss - dabas liegums, 3011 ha platībā.

¹ - šeit un turpmāk apakšnodaļā, likumdošanas akta pieņemšanas vai grozīšanas datums Saeimā vai Ministru Kabinetā

“Sugu un biotopu aizsardzības likums” (16.03.2000., grozījumi 15.09.2005.) regulē sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību, veicina populāciju un biotopu saglabāšanu, kā arī regulē īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtību. Likums nosaka valsts pārvaldes un institūciju kompetenci, un zemes īpašnieku un pastāvīgo lietotāju pienākumus un tiesības sugu un biotopu aizsardzībā, kā arī nepieciešamību veikt sugu un biotopu monitoringu.

“Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” (MK noteikumi Nr. 396 14.11.2000. grozījumi Nr.627 27.07.2004.) nosaka sugu sarakstu, kurā iekļautas apdraudētās, izzūdošās vai retās sugas, vai arī sugas, kuras apdzīvo specifiskus biotopus. Dabas liegumā konstatētas 8 augu, 5 bezmugurkaulnieku un 24 putnu sugas, kas ir ietvertas šajā sarakstā.

“Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu” (MK noteikumi Nr. 421, 05.12.2000., grozījumi Nr.61 25.01.2005.) nosaka biotopu sarakstu, kurā iekļauti Latvijā apdraudēti vai reti biotopi. Dabas liegumā konstatēti pieci īpaši aizsargājami biotopi 2288 ha platībā.

“Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi” (MK noteikumi Nr. 45, 30.01.2001., grozījumi Nr.378 31.05.2005.) definē mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību un to aizsardzības nosacījumus. Dabas lieguma teritorijā konstatētas 13 sugas, kuru aizsardzībai veidojami mikroliegumi.

Zemkopības ministrijas instrukcija Nr. 7 **“Meža biotopu, kuriem izveidojami mikroliegumi, noteikšanas metodika”** (09.11.2001.). Instrukcija izstrādāta, pamatojoties uz **“Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumiem”**. Saskaņā ar šo instrukciju juridisko aizsardzības statusu iegūst tā sauktie dabiskie meža biotopi.

“Noteikumi par zaudējumu atlīdzību par īpaši aizsargājamo sugu individu un biotopu iznīcināšanu vai bojāšanu” (MK noteikumi Nr. 117, 13.03.2001) nosaka zaudējumu atlīdzināšanas kārtību, atlīdzības lielumu un sugu sarakstu, par kuru iznīcināšanu jāatlīdzina zaudējumi.

Meža zemes

“Meža likums” (24.02.2000., grozījumi 13.03.2003., 27.01.2005. un 29.04.2005.), likuma mērķis ir regulēt visu Latvijas mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, visiem meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem garantējot vienādas tiesības, īpašumtiesību neaizskaramību un saimnieciskās darbības patstāvību un nosakot vienādus pienākumus.

“Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā” (MK noteikumi Nr. 189, 08.05.2001., grozījumi 26.02.2002., 08.02.2005., 17.05.2005.) nosaka vispārējās dabas aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā.

“Noteikumi par koku ciršanu meža zemēs” (MK noteikumi Nr.152, 09.04.2002., grozījumi Nr.114 08.02.2005.) nosaka galvenās ciršanas un kopšanas ciršanas kritērijus, kārtību mežaudzes atzīšanai par neproduktīvu, slimību inficēto vai kaitēkļu invadēto koku ciršanas kārtību, cirsmu izveidošanas kārtību, koku ciršanas kārtību ārkārtas situācijās.

“Meža atjaunošanas noteikumi” (MK noteikumi Nr 398, 11.09.2001., grozījumi 06.11.2001.) nosaka meža atjaunošanas termiņus atsevišķiem meža augšanas apstākļu tiptiem, kritērijus, pēc kuriem mežaudzi atzīst par atjaunotu, un atjaunotās mežaudzes (jaunaudzes) kopšanas pārbaudes kritērijus.

“Noteikumi par meža aizsardzības pasākumiem un ārkārtas situāciju izsludināšanu mežā” (MK noteikumi Nr.217, 29.05.2001., grozījumi Nr.295, 03.07.2001., Nr. 802 21.09.2004., Nr.187 15.03.2005.) nosaka meža aizsardzības pasākumus, to izpildes kārtību un termiņus, kārtību, kādā izsludināmas ārkārtas situācijas sakarā ar meža ugunsgrēku izplatīšanos, meža kaitēkļu savairošanos un slimību izplatīšanos masveidā.

Medības

“Medību likums” (08.07.2003.) nosaka medību saimniecības pamatnoteikumus Latvijas Republikā. Nosaka arī medību un medību saimniecības organizēšanu dzīvnieku skaita regulēšanas nolūkos īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

“Medību noteikumi” (MK noteikumi Nr. 760, 23.12.2003., grozījumi Nr. 162, 23.03.2004.) nosaka medijamo dzīvnieku sugas, to medību termiņus, kā arī gadījumus, kādos iespējamas medības ārpus medību termiņiem. *“2. Medības īpaši aizsargājamās dabas teritorijās nosaka šie noteikumi, īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, attiecīgo teritoriju individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi un citi medības reglamentējošie normatīvie akti.”*

Aizsargjoslas

“Aizsargjoslu likums” (05.02.1997., grozījumi 21.02.2002., 19.06.2003., 22.06.2005.) likums nosaka aizsargjoslu veidus un funkcijas, aizsargjoslu izveidošanas pamatprincipus, uzturēšanas un stāvokļa kontroles kārtību, saimnieciskās darbības ierobežojumus aizsargjoslās.

“Ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslu noteikšanas metodika” (MK noteikumi Nr. 284, 04.08.1998.) regulē aizsargjoslu noteikšanas kārtību, apzīmēšanu dabā, vides aizsardzības prasības aizsargjoslās.

Tūrisms

“Tūrisma likuma” (17.09.1998., grozījumi 07.10.1999., 24.01.2002. un 27.02.2003.) mērķis ir radīt tiesisku pamatu tūrisma nozares attīstībai Latvijā, noteikt kārtību, kādā valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības un uzņēmumi (uzņēmējsabiedrības) darbojas tūrisma jomā, un aizsargāt tūristu intereses. Likums definē, ka dabas tūrisms ir tūrisms veids, kura mērķis ir izzināt dabu, apskatīt raksturīgas ainavas, biotopus, novērot augus un dzīvniekus dabiskajos apstākļos, kā arī izglītoties dabas aizsardzības jautājumos, savukārt kultūras tūrisma galvenais mērķis ir iepazīšanās ar kultūrvēsturisko mantojumu un ievērojamām vietām.

Teritoriju plānojumi, īpašums

“Noteikumi par teritorijas plānojumiem” (MK noteikumi Nr. 423, 05.12.2000., grozījumi Nr. 348, 31.07.2001.) nosaka teritorijas plānojumu izstrādāšanas, saskaņošanas, spēkā stāšanās, apturēšanas, grozīšanas, sabiedriskās apspriešanas un ievērošanas pārraudzības kārtību, kā arī nacionālā līmeņa teritorijas attīstības plāna saistošās daļas.

“Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi” (MK noteikumi Nr. 883, 19.10.2004.) nosaka vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma un detālpilānojuma sastāvdaļas, to sagatavošanas, sabiedriskās apspriešanas, spēkā stāšanās, likumības izvērtēšanas, ievērošanas pārraudzības un darbības apturēšanas kārtību, kā arī vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma grozīšanas kārtību.

Susāju pagasts, izstrādāts teritorijas plānojums 1999.-2011. gadam, 2005. gada decembrī plānojumā tiek iestrādāta informācija no dabas aizsardzības plāna, pēc apstiprināšanas pagasta padomē, izmaiņas plānojumā sūtīs Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijai izskatīšanai un apstiprināšanai.

Bērzkalnes pagasta teritorijas plānojums 1. redakcijas izveides stadijā (2006. gada janvāris).

Medņevas pagasta teritorijas plānojums 1. redakcijas izveides stadijā (2006. gada janvāris).

Lazdulejas pagasta teritorijas plānojums 1. redakcijas izveides stadijā (2006. gada janvāris).

30.06.2005. LR Saeimā pieņemts, bet spēkā stāties 01.01.2006. likums "**Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos**". Likumā atrunātas iespējas saņemt vienreizēju kompensāciju vai mainīt zemes gabalu.

1.1.2. Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās saistības

Konvencijas

Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisijas 1998. gada 25. jūnija **Orhūsas konvencija** (26.04.2002) par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem. Orhūsas konvencija nosaka sabiedrības un valsts pārvaldes iestāžu attiecības saistībā ar vides jautājumiem, sevišķi pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem.

Konvencija par bioloģisko daudzveidību Latvijā pieņemta un apstiprināta ar likumu "Par 1992. gada 5. jūnija Riodežaneiro Konvenciju par bioloģisko daudzveidību" (31.08.1995). Šīs konvencijas uzdevumi ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana.

Bonnas 1979. gada konvencija "Par migrējošo savvaļas dzīvnieku aizsardzību" (11.03.1999). Puses atzīst migrējošo sugu saglabāšanas nozīmīgumu un šim mērķim lietojamo pasākumu saskaņošanu starp areāla valstīm, un, kur tas iespējams un ir mērķtiecīgi, sevišķu uzmanību veltot tām migrējošām sugām, kuru aizsardzības statuss ir nelabvēlīgs, kā arī veicot pasākumus, kas nepieciešami šādu sugu vai to dzīves vides saglabāšanai.

Bernes 1979. gada konvencija "Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu" (17.12.1996). Šīs Konvencijas mērķi ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, kā arī veicināt šādu sadarbību. Īpašs uzsvars likts uz apdraudētajām un izzūdošajām sugām, tai skaitā apdraudētajām un izzūdošajām migrējošajām sugām. Dabas liegumā līdz šim konstatētas 24 putnu sugas, kas iekļautas Bernes konvencijā.

ES direktīvas

Eiropas Padomes Direktīva 79/409/EEC “Par savvaļas putnu aizsardzību” (02.04.1979.). Dalībvalstīm jāveic nepieciešamie pasākumi, lai saglabātu migrējošo sugu populācijas tādā līmenī, kas atbilst īpašajām ekoloģiskajām, zinātniskajām un kultūras prasībām, tai pašā laikā ņemot vērā ekonomiskās un rekreācijas vajadzības, vai regulēt šo sugu populāciju lielumu atbilstībā šim līmenim. Dabas lieguma teritorijā konstatētas 22 putnu sugas, kas ir minētas šīs Direktīvas pielikumos.

Eiropas Padomes Direktīva 92/43/EEC “Par dabisko biotopu, savvaļas faunas un floras aizsardzību” (21.05.1992). Direktīvas mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, veicot dabisko biotopu, faunas un floras aizsardzību. Dabas liegumā konstatēti pieci Eiropas mērogā aizsargājami biotopu veidi, tai skaitā trīs biotopu aizsardzība ir prioritāra. Viena dabas liegumā konstatētā augu suga iekļauta Direktīvas V pielikumā.

Direktīvas paredz, ka katrai dalībvalstij ir jāizveido aizsargājamo dabas teritoriju tīkls (saukts par *NATURA 2000*), kas nodrošinātu direktīvu pielikumos minēto sugu un biotopu adekvātu aizsardzību.

Katra Eiropas Savienības dalībvalsts ir atbildīga par *NATURA 2000* vietu aizsardzības nodrošināšanu.

Ar 2005. gada 15. septembra grozījumiem likumā „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” dabas liegums „Stompaku purvi” apstiprināts par *NATURA 2000* vietu (kods LV0502600). Liegums ietverts teritoriju grupā, kas noteiktas atbilstoši ES direktīvai „Par dabisko biotopu, savvaļas faunas un floras aizsardzību”, 92/43 EEK.

1.1.3. Īpašuma tiesības

Dabas liegumā ietvertajām zemes platībām ir seši īpašnieki: Latvijas Valsts un pieci privātpašnieki (1. tabula, 2. pielikums).

Valsts meži atrodas Valsts Akciju Sabiedrības “Latvijas Valsts Meži” Ziemeļlatgales mežsaimniecības tiesiskajā pārraudzībā 2952,7 ha platībā.

Dabas liegumā ietverti pieciem privātpašniekiem piederošas platības 58,3 ha kopplatībā.

1. tabula

Dabas liegumā “Stompaku purvi ” teritorijā esošo zemes gabalu īpašnieku saraksts

Nr. p.k.	Īpašuma nosaukums	Īpašnieks	DL esošās teritorijas platība, ha
	Susāju pagasts		
1	VAS “LVM” Ziemeļlatgales mežsaimniecība	Latvijas valsts	1031,3
	Medņevas pagasts		
2	VAS “LVM” Ziemeļlatgales mežsaimniecība	Latvijas valsts	571,4

1. tabula (turpinājums)

	Bērzkalnes pagasts		
3	VAS "LVM" Ziemeļlatgales mežsaimniecība	Latvijas valsts	955,1
4-8	38480060010 Apsītes 38480060008 Čakstes 38480060004 Ievkalni 38480060003 Dauguļi 38480060012 Grāveri	privāts	58,3
	Lazdulejas pagasts		
10	VAS "LVM" Ziemeļlatgales mežsaimniecība	Latvijas valsts	396
		kopā	3011

1.2. VISPĀRĒJA INFORMĀCIJA PAR TERITORIJU

1.2.1. Teritorijas atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātas

Dabas liegums “Stompaku purvi” atrodas Latvijas ZA daļā, pēc Latvijas Republikas administratīvā iedalījuma – Balvu rajona Lazdulejas, Susāju, Bērzkalnes un Medņevas pagastos.

Lieguma platība ir 3011 ha. Lieguma vidējā koordināta Latvijas Koordinātu Sistēmā (LKS 92): X 709080 un Y 6334710.

Dabas lieguma “Stompaku purvi” robežas apraksts, shēma un robežpunktu koordinātas parādītas 3.1. pielikumā. Robežas apraksta precizējumi ietverti 3.2. pielikumā. Izstrādājot dabas aizsardzības plānu, ieteikta dabas lieguma optimālā robeža, kas parādīta 3.3. pielikumā.

Teritorija izstiepta DR – ZA virzienā un ietver Stompaku un Mūrnieku jeb Lielo purvus, kā arī tiem pieguļošo mežu joslu. Lieguma teritorijā nav apdzīvotu vietu un viensētu. Tuvākas apdzīvotās vietas ir Bērzkalne, Egļuciems un Semanova, apmēram 10 km uz R no lieguma atrodas Balvi, ~ 10 km uz ZA – Viļaka. Liegums atrodas ~ 1 km uz D no ceļa Balvi – Viļaka (P35) un 1 – 2 km uz Z no ceļa Bērzkalne – Egļuciems, ceļi bez asfalta seguma izbūvēti gar teritorijas A, D, DR un R malām, ceļš šķērso arī lieguma teritoriju uz D no Stompaku purva.

1.2.2. Esošais teritorijas zonējums

Dabas liegumam līdz šim nav izstrādāts teritorijas dalījums zonās.

1.2.3. Teritorijas apsaimniekošanas infrastruktūra

Par dabas lieguma apsaimniekošanu atbildīgs ir zemes īpašnieks vai lietotājs².

Dabas lieguma “Stompaku purvi” pārvaldes un apsaimniekošanas kārtību nosaka Latvijas Republikas likums “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”: par teritorijas apsaimniekošanu atbildīgs ir zemes īpašnieks vai lietotājs (24. pants), teritorijas pārvaldi realizē Susāju, Medņevas, Bērzkalnes un Lazdulejas pagasta pašvaldība (25. pants).

Dabas aizsardzības pārvalde pārrauga dabas aizsardzības plāna izstrādi un veicina tā ieviešanu, kā arī pārvalda īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, jo tās pārvaldes nodrošināšanai nav izveidota sava administrācija. Teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu izstrādi pēc dabas aizsardzības plāna apstiprināšanas veic Vides ministrijas Dabas aizsardzības departaments.

Dabas lieguma aizsardzības un izmantošanas noteikumu ievērošanas kontroli veic Valsts Vides dienesta Vides kontroles un uzraudzības departaments un Valsts Vides dienesta Rēzeknes reģionālā vides pārvalde. Valsts meža dienesta Balvu virsmežniecības Egļavas un Balvu mežniecības uzrauga meža apsaimniekošanas atbilstību normatīvo aktu prasībām.

Valsts meža tiesiskais valdītājs ir valsts akciju sabiedrības “Latvijas Valsts Meži” Ziemeļlatgales mežsaimniecība.

² MK not. “Par īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem” – 6.pants

1.2.4. Teritorijas aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture

Teritorijas aizsardzības sākums datējams ar 1977. gadu, kad pašreizējā lieguma teritorijas Z daļā izveidots dzērvenāju liegums "Stampaku purvs" 284 ha platībā. 1987. gadā izveidots dzērvenāju liegums "Mūrnieku purvs" 381 ha platībā (purva kopplatība ir 1458 ha)

Teritorijas ornitoloģiskā vērtība atzīmēta Pasaules dabas fonda projekta Nr. 4568 "Dabas aizsardzības plāns Latvijai" ietvaros (WWF 1992).

Dabas liegums „Stompaku purvi” patreiz aizņem 3011 ha. Tajā ietilpst galvenokārt divu veidu biotopi – purvs un mežs. Mūrnieku un Stompaku purvi, kā arī tos aptverošie meži jau 20. gs. 80-tajos gados tika novērtēti kā nozīmīgas reto un īpaši aizsargājamo putnu atradnes Latvijas mērogā un ieteiktas aizsardzībai. Tā kā purvi, kas gan pēc to tipoloģijas ir visai atšķirīgi, atrodas netālu viens no otra, tad kopā ar tos aptverošajiem mežiem tika ieteikts tos apvienot vienā īpaši aizsargājamā dabas teritorijā. Tas tika realizēts tikai pēc apmēram 15 gadiem, 1999. gadā (MK noteikumi Nr. 212., 21.06.1999.) ar novirzēm no iecerētā.

Liegums apsekots projekta "Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar EMERALD/NATURA 2000 aizsargājamo teritoriju tīklu" (EMERALD) ietvaros, eksperti I.Vilks, P.Rasmussen un V.Pilāts, un atzīts par nozīmīgu augsto purvu aizsardzībai, teritorijā konstatētas ES Putnu direktīvas sugas - melnais stārķis, ķīķis, klinšu ērglis, rubenis, mednis, mežzirbe, purva piekūns u.c. Teritorija iekļauta Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgu vietu skaitā (Račinskis, 2004). Ar 2005. gada 15. septembra grozījumiem likumā „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” dabas liegums „Stompaku purvi” apstiprināts par NATURA 2000 vietu (kods LV0502600).

Precīzas ziņas par dabas lieguma apsaimniekošanu nav atrodamas.

20. gs. sākuma topogrāfiskās kartes liecina, ka lieguma teritorijā bijuši meži un purvi, bijusi izveidota grāvju sistēma Stompaku purvā un atsevišķi grāvji Mūrnieku un Lielajā purvos, taču apkārtējie meži nav bijuši susināti (2. attēls 20. lpp). Kartē redzami divi kūdras iegūšanas lauki, Stompaku purva Z un R daļā. Stompaku purva malās laikā no 1900. līdz 1940. gadam vietējie iedzīvotāji būvēja nelielus, kūdras novietošanai paredzētus šķūņus, kas līdz mūsdienām nav saglabājušies.

Balvu mežniecības darbinieki stāsta, ka meži uz purva minerālsalām cirsti 20. gs. sākumā un vidū, kad lielā salā sasala purvs.

1970-tajos gados purviem pieguļošajos mežos veikta meliorācija, kuras rezultātā izveidota sazarota grāvju sistēma un izbūvēti vairāki ceļi.

1.2.5. Teritorijas kultūrvēsturiskais raksturojums

Dabas lieguma teritorijā un tā apkārtnē neatrodas neviens valsts aizsardzībā esošs kultūrvēsturisks piemineklis.

Partizānu mītnes

Lieguma teritorijā, Stompaku purva austrumu daļā atrodas lielākā un ievērojamākā Latvijas nacionālo partizānu apmetnes piemiņas vieta. Stompaku purva dienvidu malā atrodas piemiņas vieta komunismu atbalstošo partizānu apmetnes vietā (1. attēls 4. lpp).

2. attēls.

Balvu rajona novadpētnieks un apvienības "Daugavas Vanagi" Balvu nodaļas vadītājs Z. Berķis apkopojis informāciju par Stompaku purva nacionālo partizānu apmetnes vietu "Saliņu mītnes". Šo apmetni iekārtoja 1944. gada beigās, sāka izmantot 1945. gada 7. janvārī, kad apmetnē uz dzīvi apmetās 100 vīri. Kopumā visā apmetnes pastāvēšanas laikā uzbūvēja un iekārtoja 22 bunkurus. Vienā bunkurā varēja uzturēties 20-30 partizāni. Nometnē atradās 18 partizānu grupas, katrā no 6 līdz 30 vīriem, apmetnē uzturējās arī sievietes, bērni un veci cilvēki. Vienā zemnīcā izveidoja un iesvētīja baznīcas bunkuru. Salās atradās slimnīca un kapi, kā arī zirgi. Apmetne bija stingri apsargāta, veidoti gan slēpņi, gan ierakumi, gan nocietinājumi vairākās līnijās apkārt apmetnes centram.

Stompaku purva partizānu apmetne bija viena no lielākajām zināmajām partizānu apmetnē Baltijas reģionā. Zināms, ka vairākus mēnešu apmetnē dzīvoja ~ 400 cilvēku. Vēsturē labāk zināma ir Stompaku kauja 1945. gada 2.-3. martā, kad 300-310 karot spējīgie nometnes iemītnieki atvairīja vairākkārtīgi lielāku valdošās varas pārspēku. 3. martā, pēc kaujas partizāni pameta apmetni un sadalījās visā Ziemeļlatgalē, lai turpinātu cīņas jau mazākās vienībās.

Patreiz uz apmetnes vietu izveidota daļēji nostiprināta taka no Purva ceļa. Takas malās izvietoti dažāda lieluma, materiāla, dažādi noformēti stendi un norādes. Taka iekārtota, veidojot koka segumu, pirms ~ 10 gadiem, patreiz tā būtu jāatjauno. Tāpat, takas malās jāizvieto vienota izskata norādes un stendi. Pie takas sākuma jāiekārto autobusu apgriešanās laukums un jānovieto viens informācijas stends. Vairākas reizes gadā Stompaku purva partizānu mītnes vietu apmeklē apvienības "Daugavas Vanagi" pārstāvji, Latvijas Bruņoto spēku pārstāvji, zemessargi u.c. Mītnes apmeklējums un nakšņošana purvā ietverta vairāku vasaras nometņu programmās.

Komunismu atbalstošo partizānu nometnes vietā no 1943. g. septembra līdz 1944. gada martam atradās 1. Latviešu partizānu brigādes 2. vienības 1. nometne. Piemiņas vieta patreizējā izskatā, ar lieliem akmeņiem tika ierīkota 1985. gadā, to veica toreizējā Žīguru MRS, Eglavas mežniecības darbinieki Viļakas vidusskolas vēstures skolotājas Leontīnes Maksimovas vadībā.

Teritorijas nosaukums

Plāna izstrādes laikā, gan informatīvajā sēdē, gan uzraudzības grupā tika spriests, ka patreizējais dabas lieguma nosaukums – "Stompaku purvi" ir neprecīzs, jo dabas liegumā ietverti divi lieli purvi: Stompaku purvs un Mūrnieku jeb Lielais purvs. Lai saglabātu abu purvu nosaukumus, izteikts priekšlikums dabas lieguma nosaukumu mainīt – "Stompaku un Mūrnieku purvi".

1.2.6. Kartogrāfiskais materiāls par teritoriju

Dabas aizsardzības plāna izstrādē izmantotais kartogrāfiskais materiāls apkopots 2. tabulā.

2. tabula

Plāna izstrādē izmantotais kartogrāfiskais materiāls

Nr. p.k.	kartes veids	mērogs	gads
1.	LR Valsts zemes dienesta ortofoto	1:10 000	1994.
2.	PSRS Ģenerālštāba 1970-to gadu topogrāfiskās kartes ³	1:10 000	1969.
3.	VAS "LVM" mežaudžu plāni	1:10 000	2000.
4.	VAS "LVM" meža daļplāni	1:10 000	2000.
5.	zemes kadastra karte	1:10 000	2004.
6.	privātā meža daļplāni 38480060010 Apsītes 38480060008 Čakstes 38480060004 Ievkalni 38480060003 Dauguļi 38480060012 Grāveri	10 000	dažādi

1.3. TERITORIJAS FIZISKI ĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS

1.3.1. Klimats

Dabas liegums atrodas Lubāna zemienes un Latgales augstienes klimatiskajā rajonā. Tas ir viskontinentālākais un siltākais klimatiskais rajons Latvijā (hidrotermiskais koeficients 1,8-1,9).

Liegums atrodas Lubāna zemienes un Latgales augstienes klimatiskā rajona Z daļā netālu no robežas ar Vidzemes centrālās augstienes un rajona uz ziemeļiem no tās klimatisko rajonu, kas savukārt ir vismitrākais un aukstākais rajons. Lubāna zemienes un Latgales augstienes klimatiskajam rajonam raksturīga noturīga ziema ar 25 – 35 cm biezu sniega segu, bezsala periods 135 – 145 dienas (Kalniņa 1995). Klimats mēreni kontinentāls ar Latvijas apstākļiem palielinātu kontinentalitātes pakāpi. Gada vidējā temperatūra ~ 4,8 °C, siltākais mēnesis jūlijs (17 °C), aukstākais – janvāris (-7 °C) (Zelčs 1994), nokrišņi 600-650 mm gadā (Pastors, Krūmiņš 1998).

1.3.2. Ģeoloģija, ģeomorfoloģija

Dabas liegums atrodas Austrumlatvijas zemienes Adzeles pacēluma austrumu daļā (Ramans, Zelčs 1995). Adzeles pacēluma pamatā ir meridionāli izstiepts lokāls pamatiežu virsas paaugstinājums, kas lēzeni paceļas D – Z virzienā. Virsu saposmo šauri ZA – DR virzienā stiepti vaļņveida izciļņi un ielejveida pazeminājumi. Pamatiežu virsu veido augšdevona Daugavas svītas dolomīts, un augšdevona Katlešu un Ogres svītas smilšakmens, māls un dolomītmerģelis (Zelčs 1994).

³ pieejamas LR Valsts zemes dienestā un BO SIA "GIS projekts"

Pamatiežus sedz kvartāra nogulumi: morēnas mālsmilts un smilšmāls, limnoglaciālā smilts, aleirīts un māls, fluvioglaciālā smilts, grants un oļi, kā arī purvu nogulumi – kūdra (Juškevičs, Krūmiņš 1998).

Lieguma teritorija atrodas derīgo izrakteņu: kvartāra māla izplatības aereālā (Kuršs u.c. 1998), purvos vidēji 2,2 – 3,2 m dziļš kūdras slānis (Krauklis 1998; Krauklis, Lazdiņš 1998).

1.3.3. Hidroloģija

Liegums atrodas Lubāna baseina upju Latvijas mazo upju hidroloģiskajā rajonā (Pastors 1995). Teritorija atrodas uz Daugavas un Veļikajas baseinu ūdensšķirtnes. Teritorijas R daļai ir notece uz Daugavas baseinu pa Balupes baseina upēm Vārnieni, Robežupi, Dobupi un Kārnīti. Teritorijas A daļai ir notece uz Veļikajas baseinu pa Vjadu (Vēdu), Kiru un Riku. Lieguma purvos sākas Vjada, Vārnieni un Dobupe, hidrogrāfisko tīklu veido sazarota grāvju sistēma.

teritorijas hidroloģiskais apraksts

Dabas lieguma teritorijas augstie un pārejas purvi atrodas divos Aiviekstes un Vjadas upju lielbaseinos jo lieguma teritoriju sadala šo upju ūdensšķirtne un vairākas mazākas ūdensšķirtnes. Purvu teritorija atrodas septiņu mazāku strautu vai upju baseinos, šo upju teces sākas lieguma teritorijā vai savieno šo teritoriju ar mežu nosusināšanas novadgrāvjiem (7.1. pielikums).

- lieguma ziemeļu daļā iztek Vjadas upe (ŪSIK kods 682;01 baseina kopplatība 609,8 km² kopgarums 43,0 km tai sk. regulēts 12,0 km, regulēta 1956. gadā);
- austrumos Gurva (ŪSIK kods 68226;01 baseina kopplatība 11,8 km² kopgarums 6,5 km tai sk. regulēts 1,8 km, regulēta 1964. gadā);
- dienvidaustrumu daļa atrodas Rikas upes baseinā (ŪSIK kods 68324;01 baseina kopplatība 126,8 km² kopgarums 38 km tai sk. regulēts 5,1 km, regulēta 1963. gadā), novadgrāvis Liepsalas meliorācijas objekta teritorijā ietek Rikas upē;
- gar lieguma dienvidrietumu daļu tek Kārnītes upe (ŪSIK kods 425426;01 baseina kopplatība 45,4 km² kopgarums 14,0 km tai sk. regulēts 10,5 km, regulēta 1964. gada), kurā ietek meža nosusināšanas novadgrāvju tīkls;
- rietumos no purva iztek Dobupe (ŪSIK kods 4254262;01 baseina kopplatība 18,3 km² kopgarums 10 km tai sk. regulēts 1,2 km regulēta 1961. gadā);
- ziemeļrietumos Rūbežupe (ŪSIK kods 425428;01 baseina kopplatība 25,8 km² kopgarums 11,0 km tai sk. regulēts 6,7 km, regulēta 1963. gadā);
- un Vārnienas augšgals (ŪSIK kods 42542;01 baseina kopplatība 370,8 km² kopgarums 50 km tai sk. regulēts 18,7 km regulēta 1964. gadā).

Minēto upju augšteces regulētas un padziļinātas veicot mežu meliorācijas darbus un ierīkojot novadgrāvju tīklu. Visās šo upju augštecēs un galvenajos novadgrāvjos savairojušies bebri, kuru veidotie aizsprosti paaugstinājuši ūdens līmeni grāvjos no 0,8 līdz 1,0 metriem. Bebru darbība pozitīvi ietekmē purvu ūdens noteci un normalizē hidroloģisko režīmu lieguma daļā, kur veikti nosusināšanas darbi.

esošā un pieejamā informācija par teritorijas meliorācijas vēsturi

20. gadsimta sākumā Stompaku purvā un Mūrnieku (Lielā) purva malās rakti nosusināšanas grāvji. Lielākā daļa 20. gs. sākumā, pirms intensīvās nosusināšanas, rakto novadgrāvju, kas atrodas purva teritorijā aizaugusi ar sūnām, un to notece ir nenozīmīga.

Laika posmā no 1963. gada līdz 1989. gadam dabas liegumā, un tam piegulošajās mežu teritorijās veikta intensīva purvam piegulošo platību nosusināšana. Nosusināšanas darbi negatīvi ietekmē lieguma teritoriju. Izstrādāti un realizēti četri sekojoši mežu meliorācijas projekti. Projektēšanu veicis „Valsts meliorācijas projektēšanas institūts”, būvdarbus Balvu meliorācijas celtniecības uzņēmums. Egļavas un Balvu mežniecību teritorijās, Bērzkalnes, Lazdulejas, Medņevas un Susāju pagastos (7.1. pielikums):

- 1) “šifrs 2487, Egļavas mežniecības Mežaudžu meliorācijas un nosusināšanas tehniskais projekts” realizēts 1971. gadā, atrodas un aptver lieguma austrumu teritoriju no 191., 192., 180., 181., 168., 169., 211. līdz 215. un daļēji 224. un 225. kvartālu;
- 2) ”šifrs 2593, Egļavas mežniecības Mežaudžu meliorācijas un nosusināšanas tehniskais projekts” realizēts 1974. gadā, atrodas un aptver lieguma austrumu teritoriju 146., 157. un 158. kvartālu;
- 3) ”šifrs 2541, Balvu mežniecības Mežaudžu meliorācijas un nosusināšanas tehniskais projekts” realizēts 1976. gadā, atrodas un aptver lieguma dienvidrietumu teritoriju 283. un 284. kvartālu;
- 4) ”šifrs 2540, Balvu mežniecības Mežaudžu meliorācijas un nosusināšanas tehniskais projekts” realizēts 1978. gadā, atrodas un aptver lieguma rietumu teritoriju 276., 277., 285. līdz 287., 280. un 290. kvartālu, un Egļavas mežniecības 200. un 201. kvartālu.

Šo realizēto projektu ietvaros izraktie susinātāj un novadgrāvji veic gruntsūdens līmeņa pazemināšanu par 0,5 līdz 1,0 metriem „Stompaku purvu” liegumā minētajos kvartālos.

Lieguma 145., 146., 157. un 158. kvartālā 20. gadsimta sākumā un vidū, veikta kūdras ieguve, par kuru konkrētu ziņu meliorprojekta arhīvos nav.

hidroloģiskā karte

2005. gadā, dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros, veikta lieguma teritorijas inventarizācija un ir izveidota teritorijas hidroloģiskā karte. Kartes tapšanā izmantota VMPI 1987. gadā veiktā “Valsts meža fonda un hidromeliratīvā fonda nosusināto zemju inventarizācija” Žīguru MRS teritorijā, kā arī lieguma mežaudžu plāns (2000) (7.1. pielikums).

1.3.4. Augsnes

Adzeles pacēlumā izplatītas vidēji un stipri podzolētās velēnu podzolaugšnes, tipiskās podzolaugšnes, purvu un podzolētās gleja augšnes (Zelčs 1994).

Lieguma teritorijai raksturīgas velēnu podzolaugsnes, pseidoglejotās augsnes, tipiskās podzolētās augsnes un kūdrainās podzolētās glejaugsnes uz mālsmilts, smilšmāla un smilts cilmiežiem, kā arī purvu kūdraugsnes (Nikodemus u.c. 1998).

Starpvalstu augšņu kartēšanas projektos visbiežāk lieto FAO (*Food and Agriculture Organization of the United Nations* – Apvienoto Nāciju Organizācijas Pārtikas un lauksaimniecības komiteja) augšņu klasifikāciju. Pēdējos gados Latvijā sāk lietot arī šo klasifikācijas sistēmu, tomēr FAO augšņu klasifikācijas izveidošanas principi būtiski atšķiras no Latvijas augšņu klasifikācijas, un nav iespējams automātiski pāriet no vienas augšņu klasifikācijas uz otru (Nikodemus 1998).

Pēc FAO augšņu klasifikācijas lieguma teritorijā uz smilts, mālsmilts un smilšmāla, un kūdras cilmiežiem sastopamas *Gleyic Arenosols*, *Gleyic Podzols*, *Haplic Luvisols*, *Stagnic Luvisols*, *Gleyic Luvisols*, *Fibric Histosols*, *Terric Histosols* kā arī *Eutric Podzoluvisols* (reljefa paaugstinājumos) un *Eutric Gleysols*, un *Mollic Gleysols* (Nikodemus u.c. 1998). Augšņu grupu paskaidrojošs apraksts ietverts 4. pielikumā (pēc Nikodemus 1998).

1.4. TERITORIJAS BIOĻĪSKAIS RAKSTUROJUMS

Lieguma teritorija atrodas Ziemeļaustrumu ģeobotāniskā rajona Ziemeļlatgales pacēluma apakšrajonā. Ziemeļaustrumu ģeobotāniskajam rajonam raksturīgi tipoloģiskā ziņā daudzveidīgi meži, kas saistīts ar reljefa, augsnes sastāva un mitruma atšķirībām, un purvi (Табака и др. 1985).

Informācija par teritorijas dabas vērtībām apkopota Pasaules dabas fonda projekta Nr. 4568 “Dabas aizsardzības plāns Latvijai” ietvaros (WWF 1992), veikti ornitoloģiski pētījumi (Vīksne, 1994; Račinskis 2004). Teritorija apsekota projekta “Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar EMERALD/NATURA 2000 aizsargājamo teritoriju tīklu” (EMERALD) ietvaros (V.Pilāts, I.Vilks, P.Rasmussen, A.Karpa, A.Karps). Informācija par teritorijas dabas vērtībām pieejama Latvijas Republikas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūrā (Data Form 2004).

Reto un aizsargājamo augu un bezmugurkaulnieku sugu atradnes atzīmētas 5.1. pielikumā, reti un aizsargājamiem putniem nozīmīgas platības redzamas 5.2. pielikumā, apkopojums par reto un īpaši aizsargājamo sugu aizsardzības statusu - 5.3. pielikumā.

1.4.1. Flora

Dabas liegums ietverts Ziemeļaustrumu ģeobotāniskajā rajonā, Austrumbaltijas apakšprovincē. Ģeobotāniskais rajons ietver Austrumlatvijas zemieni un Mudavas zemienes Abrenes nolaidenumu un Zilupes līdzenumu. Ģeobotāniskajam rajonam raksturīga liela meža augu sabiedrību daudzveidība, daudz pārmitru mežu un purvu, florā konstatētas 1168 paparžaugu un sēkļaugu sugas (Kabucis, 1995).

ziedaugi un paparžaugi

Dabas lieguma veģetāciju veido Latvijā bieži sastopamas augu sugas. Floru pārstāv ģeobotāniskajam rajonam un biotopiem raksturīgas augu sugas. Kopā ar tipiskajām sugām, sastopami reti, apdraudēti un aizsargājami augi, arī Latvijas floras retumi.

Teritorijai raksturīga augsto purvu flora, ko veido lielā dzērvene *Oxycoccus palustris*, makstainā spilve *Eriophorum vaginatum*, polijlapu andromeda *Andromeda polifolia*, melnā vistene *Empetrum nigrum*, apaļlapu rasene *Drosera rotundifolia*, ārkauša kasandra *Chamaedaphne calyculata*, sfagni *Sphagnum cuspidatum*, *Sphagnum capillifolium* u.c. (Krauklis, Lazdiņš 1998).

Dabas liegumam raksturīgas Latvijā bieži sastopamas purviem, purvainiem mežiem, kā arī nosusinātiem un sausieņu mežiem tipiskas augu sugas.

Augsto purvu floru raksturo makstainā spilve *Eriophorum vaginatum*, polijlapu andromeda *Andromeda polifolia*, apaļlapu rasene *Drosera rotundifolia*, melnā vistene *Empetrum nigrum*, sila virsis *Calluna vulgaris*, parastais baltmeldrs *Rhynchospora alba*, purva šeihcērija *Scheuchzeria palustris*, parastā priede *Pinus sylvestris*, bērzs *Betula sp.* Ļoti bieži sastopama Austrumlatvijas purviem raksturīgā ārkauša kasandra *Chamaedaphne calyculata*.

Pārejas purviem raksturīgas augu sugas ir uzpūstais grīslis *Carex rostrata*, pūkaugļu grīslis *Carex lasiocarpa*, trejlapu puplaksis *Menyanthes trifoliata*, upes kosa *Equisetum fluviatile*, parastā niedre *Phragmites australis*, lielā dzērvene *Oxycoccus palustris*.

Nereti sastopama arī priede, bērzs, ausainais kārklis *Salix aurita*. Bieži sastopams Latvijā retais un aizsargājamais mellenāju kārklis *Salix myrtilloides*, sastopamas arī plankumainā dzegužpirkstīte *Dactylorhiza maculata*, Baltijas dzegužpirkstīte *D. baltica*, stāvlapu dzegužpirkstīte *D. incarnata*.

Purvainajiem mežiem raksturīgas koku un krūmu sugas ir priede, bērzs, melnalksnis *Alnus glutinosa*, egle *Picea abies*, trauslais krūklis *Frangula alnus*, lakstaugi – purva vaivariņš *Ledum palustre*, zilene *Vaccinium uliginosum*, parastā niedre, zilganā molīnija *Molinia caerulea*.

Sastopamas retas un īpaši aizsargājamas augu sugas: gada staipeknis *Lycopodium annotinum*, plankumainā dzegužpirkstīte *Dactylorhiza maculata*, Fuksa dzegužpirkstīte *Dactylorhiza fuchsii*.

Sausieņu un nosusinātajiem mežiem raksturīgas koku un krūmu sugas ir bērzs *Betula pendula*, apse *Populus tremula*, priede *Pinus sylvestris*, egle *Picea abies*, melnalksnis *Alnus glutinosa*, pīlādzis *Sorbus aucuparia*, parastais sausserdis *Lonicera xylosteum*, lakstaugu sugas – melle *Vaccinium myrtillus*, kaulene *Rubus saxatilis*, pļavas nārbulis *Melampyrum pratense*, ērgļpārde *Pteridium aquilinum*, niedru ciesa *Calamagrostis arundinacea*, meža kosa *Equisetum sylvaticum*, pļavas kosa *E. pratense*, bagātākos augšanas apstākļos – meža sprigane *Impatiens noli-tangere*, izplestā ēnsmilga *Milium effusum*, miešķis *Galium odoratum*, parastā kumeļpēda *Asarum europaeum*. Sastopamas retas un īpaši aizsargājamas augu sugas: gada staipeknis *Lycopodium annotinum*, naktsvijole *Platanthera sp.*

sūnas, ķērpji un sēnes

Teritorijai raksturīgas dažādas sfagnu sugas: Magelāna sfagns *Sphagnum magellanicum*, brūnais sfagns *Sphagnum fuscum*, smaillapu sfagns *Sphagnum capillifolium* u.c., kā arī sausieņu mežiem raksturīgās Šrēbera rūšaine *Pleurozium schreberii* un spožā stāvaine *Hylocomium splendens*. Uz apšu stumbriem sastopama īssetas nekera *Neckera pennata*.

retās un īpaši aizsargājamās augu sugas

Dabas liegumā konstatētas astoņas Latvijā īpaši aizsargājamas ziedaugu sugas. Pārejas purvos bieži sastopams mellenāju kārkls, mežos nereti sastopams gada staipeknis, konstatētas četras dzegužpirkstīšu sugas un naktsvijole.

Retajām un īpaši aizsargājām sugām patreiz dabas liegumā ir piemēroti ekoloģiskie apstākļi – mitruma režīms un dzīvotnes stāvoklis. Augu sugām apstākļus varētu uzlabot, aizturot ūdens noplūšanu no purva.

1.4.2. Fauna

bezmugurkaulnieki

EMERALD projekta ietvaros, eksperti atzinuši, ka teritorijā nav piemērotu biotopu ksilofāgām sugām.

DL “Stompaku purvi” teritoriju veido dažādi biotopi. Lielāko teritorijas daļu aizņem augstie purvi (Stompaku purvs un Lielais purvs). Tajos lielākoties novērojamas dažādas fitofāgo un antofilo bezmugurkaulnieku sugas – vairākas vairogblakšu un mīkstblakšu sugas, kā arī vairākas bišu un kameņu sugas. Epigeiskajā faunā dominē plēsīgie medniekzirnekļi, bet purvos esošās priedes apdzīvo dažādi ksilofāgie kukaiņi, piemēram, vairākas koksngrauzu (*Arhopalus rusticus*, *Rhagium inquisitor*, *Spondylis buprestoides*) un mizgraužu (lielais priežu dārznieks un mazais priežu dārznieks) sugas, kā arī *Camponotus* ģints skudras, kas veido ligzdas zem nokaltušu priežu mizas, izmantojot arī ksilofāgo kukaiņu kāpuru izveidotās ejas.

Gar abu purvu malām un uz to salām sastopami dažādi priežu mežu biotopi. Lielākoties tie ir susinātie mežu augšanas apstākļu tipi, atsevišķās vietās novērojami niedrāji un purvāji. Mežu joslā starp abiem purviem sastopami arī dabiski sausie priežu mežu nogabali. Mitro priežu mežu bezmugurkaulnieku fauna ir līdzīga purvu bezmugurkaulnieku faunai. Sausajos un susinātajos mežos vērojama lielāka epigeisko bezmugurkaulnieku daudzveidība. Šajos biotopos sastopami medniekzirnekļi, dažādu sugu skrejvaboles, īsspārņi un sprakšķi. Susinātajos nogabalos, kur pamežā sastopami lapu koki un krūmi, novērojamas ar tiem saistītās sugas, piemēram, dažādi lapgrauži (*Chrysomela populi*, *Galerucella spp.* u.c.), tauriņi (kārkļu zaigraibenis) un laputis. Sausajos nogabalos konstatēti vairāki meža skudru pūžņi. Priežu mežos novērotas arī divas Latvijā reti sastopamas vaboļu sugas: priežu sveķotājkoksngrauzis un sprakšķis *Ampedus tristis*. Priežu sveķotājkoksngrauzis ir īpaši aizsargājama suga, kurai veidojami mikroliegumi, bet sprakšķis ir reti sastopama suga, kuras statuss nav pilnīgi izpētīts. Zināms tikai fakts, ka lielākā daļa šīs sugas atradumu ir bijis bioloģiski vecos, slapjos priežu mežos.

Lapu koku mežos un egļu mežos, salīdzinot ar priežu mežiem, atšķirīgi ir ksilofāgo un fitofāgo sugu kompleksi. Epigeisko bezmugurkaulnieku sugu sastāvā starp šiem biotopiem lielu atšķirību nav. Lapu koku un jauktajos mežos izteikti dominē dažādas lapgraužu un smecernieku sugas. No ksilofāgiem visbiežāk ir sastopami *Anoplodera*, *Leptura* un *Rhagium* ģinšu koksngrauzi, kā arī dažādi mizgrauži. No mizgraužiem visbiežāk novērotas divas sugas: bērzu gremzdgrauzis un egļu astoņzobu mizgrauzis. Bioloģiski vecajos lapu koku mežos, īpaši tajos, kur mežaudzi veido apses, novērotas arī vairākas gliemežu sugas, tai skaitā vairākas vārpstiņgliemežu sugas, no kurām liela daļa ir īpaši aizsargājamas, bet gandrīz visas ir

dabisko meža biotopu indikatori. Bioloģiski vecajos mežos, kur mežaudzē lielu daļu veido bērzs, konstatētas divas reti sastopamas vaboļu sugas: vītolu slaidkoksngrauzis un lielais asmalis. Abas šīs sugas ir dabisko mežu biotopu indikatori, bet vītolu slaidkoksngrauzis ir arī īpaši aizsargājama suga.

Savdabīga bezmugurkaulnieku fauna vērojama uz meža stigām, ceļmalās un grāvjos. Uz stigām un ceļmalās sausākajos rajonos ir izveidojusies lakstaugu veģetācija, ar kuru trofiski saistītas vairākas sprakšķu, spradžu un mušu sugas. Vietās, kur augsts čemurziežu blīvums, novērots čemurziežu dižtauriņš jeb mahaons, kā arī čemurziežu stublājgrauzis un svītrainā vairogblakts. Grāvji ir dzīves vide daudzām divspārņu sugām no odu un dunduru dzimtām, kā arī ūdenmērītājblaktīm, mugurpeldēm un virpuļotājiem. Savukārt grāvmalu veģetāciju apdzīvo vairākas *Donacia* ģints lapgraužu sugas.

Dabas liegumā līdz šim atrastas piecas īpaši aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas, kā arī vārpstiņgliemežu ģints sugas, kas Latvijā ir aizsargājamas (5.3. pielikums).

nepieciešamie pasākumi bezmugurkaulnieku aizsardzībai

- 1) nav pieļaujama nekāda saimniekošana bērzu audzēs, kas pārsniegušas 80 gadu vecumu (tas attiecas arī uz citām mežaudzēm, kur bērzs nav valdošā suga, bet tas sastāda vismaz 30% no audzes I stāva); šīs audzes ir dzīves vide vītolu slaidkoksngrauzim un lielajam asmalim;
- 2) nav pieļaujama nekāda saimnieciska darbība mežaudzēs, kur I stāvā vismaz 30% veido apse un kuras pārsniegušas 80 gadu vecumu; šīs mežaudzes ir dzīves vide vārpstiņgliemežu sugām;
- 3) cērtot priežu mežus, jāatstāj tās priedes, kurām ir izteikti raupja miza; tās ir nepieciešamas priežu sveķotājkoksgrauža eksistencei;
- 4) konkrētajai priežu sveķotājkoksgrauža atradnei nav nepieciešams uzlikt speciālu bargu režīmu; suga tika konstatēta pēc tās darbības pēdām uz jau ilgu laiku mirušas priedes, kuru tā vairs neapdzīvo; pārējie koki nogabalā nav tik veci, lai sugas indivīdi tos varētu izmantot.

putni

esošā informācija par teritorijas ornitofaunu

Vienā no pirmajiem Latvijas valsts īpaši aizsargājamo dabas teritoriju pārskatiem pagājušā gadsimta deviņdesmito gadu sākumā – “Dabas aizsardzības plāns Latvijai” (WWF, 1992) šai teritorijai minētas šādas īpaši aizsargājamās putnu sugas:

Stompaku purvam—klinšu ērglis *Aquila chrysaetus*, mazais ērglis *Aquila pomarina*, melnais stārķis *Ciconia nigra*, čūskērglis *Circaetus gallicus*, baltmugurdzenis *Dendrocopos leucotos*, trīspirkstu dzenis *Picoides trydactylus*, dzērve *Grus grus*, ķīķis *Pernis apivorus*, mednis *Tetrao urogallus*.

Mūrnieku purvam - klinšu ērglis *Aquila chrysaetus*, melnais stārķis *Ciconia nigra*, čūskērglis *Circaetus gallicus*, baltmugurdzenis *Dendrocopos leucotos*, purva piekūns *Falco columbarius*, ķīķis *Pernis apivorus*, trīspirkstu dzenis *Picoides trydactylus*, dzeltenais tārtiņš *Pluvialis apricaria*, urālpūce *Strix uralensis*, mednis *Tetrao urogallus*.

Sugas minētas, balstoties uz Latvijas ligzdojošo putnu atlanta (1980-1984) un Eiropas ligzdojošo putnu atlanta (1985-1988) gaitā iegūtajiem materiāliem un atsevišķu ekspedīciju rezultātiem šai periodā. Mūrnieku un Stompaku purvu 01.-02.06.1984. apmeklējis A.Petriņš, bet nedaudz vēlāk – 30.04.-04.05.1988. J.Priednieks. Purvu izpētes projektā gaitā 9.-10.07.1996. abus purvus apmeklējis A.Petriņš. Sākoties *EMERALD* projektam, veiktas vairākas, bet īslaicīgas ekspedīcijas. 2001.04.04. I.Vilka, V.Pilāts un P.Rasmussen vakara-nakts braucienā konstatējuši rubeni, medni, dzērvi, apodziņu, urālpūci, bikšaino apogu un melno dzilnu. M.Strazds 2001.20.04. atzīmējis mežirbi, medni un rubeni, bet 19.un 20.06. Mūrnieku purvā un tā apkārtnē konstatējis dzelteno tārtiņu divās vietās, kā arī klinšu ērgli, purva tilbīti, lielo čaksti (mazuļi), ķīķi, baltmugurdzeni, mežirbi, mazo mušķērāju un medni.

Kā jaunāko datu avotu jāmin izdevums “Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā” (E.Račinskis, 2004), kur putniem nozīmīgās vietas (PNV) „Stompaku purvi” platība minēta 3326 ha⁴. Kvalificējošā suga ir bikšainais apogs *Aegolius funereus*- 2 pāri, citām nozīmīgajām sugām uzdoti šādi skaitļi: ķīķis -1-2 pāri, mednis – 3-15 gaiļi, mežirbe – 10-30 pāri, rubenis 5-20 gaiļi, dzērve – 5pāri, dzeltenais tārtiņš – 5-15 pāri, purva tilbīte 1-5 pāri, apodziņš – 1-3 pāri, urālpūce -2-5 pāri, vakarlēpis –5-25 pāri, melnā dzilna – 1-3 pāri, baltmugurdzenis – 1-2 pāri, mazais mušķērājs – 3-20 pāri.

Dabas lieguma ”Stompaku purvi” teritorijā pašlaik ir izveidoti deviņi īpaši aizsargājamo putnu sugu mikroliegumi (5.2. pielikums):

- 1) baltmugurdzenim;
- 2) melnajam stārķim;
- 3) klinšu ērglim;
- 4) seši mikroliegumi medņa aizsardzības nodrošināšanai ar buferzonām.

dabas lieguma ornitofaunas inventarizācijas rezultāti 2005. gadā

Kopumā dabas liegumā dažādos laika periodos ir konstatētas 24 Latvijā un Eiropā retas un aizsargājamas putnu sugas, tai skaitā klinšu ērglis. Sugu aizsardzības statuss apskatāms 5.3. pielikumā.

dabas lieguma teritorijā un tā tuvākajā apkārtnē konstatēto reto un aizsargājamo putnu sugu labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības

Kopumā dabas liegumu, kuru veido divi purvi un mežu josla starp un ap tiem, jāvērtē kā mežsaimnieciski visai stipri ietekmētu. Pēdējās desmitgadēs pēc mežu meliorācijas tas diezgan būtiski izcirsts.

Daļa veco meža nogabalu saglabājušies tādēļ, ka bija medņu riesti, citi tādēļ, ka grūti piekļūstami (tikai aukstajās ziemās), vēl citi palikuši neskarti dabisko meža biotopu statusā.

Kopumā teritorijas atlikušās vecākās mežaudzes ir sevišķi piemērotas dzilnu un dzeņu sugām, tai skaitā īpaši aizsargājamajām – trīspirkstu un baltmugurdzenim, kā arī mežirbei un urālpūcei, apodziņam, bikšainajam apogam un citām.

⁴ izstrādājot dabas aizsardzības plānu, dabas lieguma platība ir precizēta – 3011 ha, nevis 3326 ha, kā minēts LOB izdevumā; lielākoties, tieši izstrādājot dabas aizsardzības plānu tiek precizēta teritorijas platība, LOB par platības precizēšanu, plāna izstrāde ietvaros ir informēta.

Tā kā lielākā daļa no teritorijā konstatētajām Eiropas nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamām putnu sugām ir saistītas ar vidēja vecuma, veciem un "pāraugušiem" meža nogabaliem, tad jāpievērš uzmanība tieši šo audžu aizsardzībai.

Vairumā nogabalu, kas atzīti par dabiska meža biotopiem, Eiropas nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo putnu sugu ligzdošanas teritorijām vai svarīgiem šīm sugām, saimnieciska darbība nav pieļaujama, izņemot darbības, kas vērstas uz biotopa uzlabošanu atbilstoši konkrētās sugas prasībām (piemēram, medņi).

Zonējums jāveido tā, lai tā režīms šīs audzes pasargātu no dažāda veida standarta mežsaimniecisko darbu ietekmes. Veidojot zonējumu, ļoti vēlams veikt vērtīgo meža nogabalu sagrupēšanu, iekļaujot grupu sastāvā arī bioloģiski vēl ne tik vērtīgus, bet izvietojuma ziņā svarīgus meža nogabalus. Tas ļautu labāk noformēt atsevišķiem lielākiem veca meža sektoriem.

Visa veida mežsaimnieciska darbība teritorijā nebūtu vēlama no 1.marta līdz 15.augustam, izņemot meža ugunsdrošības pasākumus un bīstamo koku ciršanu un novākšanu, atstājot tos mežaudzē.

Tā kā dabas liegumā meža josla ap purviem noteikta pārāk šaura, tad atrasto īpaši aizsargājamo putnu ligzdvieta aizsardzība pie tā robežām jāveic ar mikroliegumu palīdzību.

Jāveic dabas liegumā esošo sešu medņu riestu kopšana un hidroloģiskā līmeņa regulācija tajos atbilstoši eksperta M.Strazda rekomendācijām.

Nav pieļaujamas darbības (grāvju tīrīšana u.tml), kas izraisa ūdenslīmeņa pazemināšanos tecēs (arī dažāda vecuma grāvjos), kā arī slapjajos meža nogabalos.

zīdītāji

Pētāmajā teritorijā dzīvo šādi zīdītāji: aļņi, brieži, stirnas, mežacūkas, vilki, lāči (caurceļo), tinis un bebrs.

1.4.3. Biotopi

Dabas lieguma mežaudžu plāns ietverts 6.1. pielikumā, meža taksācijas dati 7.2. pielikumā, biotopi pēc Latvijas biotopu klasifikācijas 6.2. pielikumā, aizsargājamie biotopi - 6.3. pielikumā.

PURVI

Latvija atrodas dažādu ombrotrofo purvu zonā. Stompaku un Mūrnieku purvi pieder pārejas un augstajiem jeb ombrotrofajiem purviem, pie kam Mūrnieku purva lielāko daļu veido klajš, samērā līdzens augstais purvs. Purvos mīt daudz organismu grupas, kuru pastāvēšana ir tieši atkarīgās no purviem, īpaši, no lieliem purviem.

Teritorijai raksturīgi augstie purvi ar ārkausa kasandru. Purvus ietver purvainis priežu mežs, kā arī lapukoku un jauktu koku meži. Purva salās uz minerālaugsnes vecas priežu un apšu audzes.

Dabas liegumam raksturīgi purvu un mežu biotopi. Lielāko platību aizņem augstais purvs, sastopami arī pārejas purva biotopi. Purva malās, uz purva salām un pussalām sastopami purvaino, sausieņu un nosusināto mežu biotopi.

Augsto purvu veido dažādu mikrobiotopu mozaīka: ciņi ar Magelāna sfagnu u.c. sūnu sugām, makstaino spilvi, ārkausa kasandru, melno visteni, sila virsi, zileni, purva vaivariņu un ieplakas ar sfagniem, balto baltmeldru, polijlapu andromedu u.c. augu sugām. Vietām sastopamas skrajās 1 – 2 m augstas priedes un bērzi, vietām priedes aug blīvāk un sasniedz 5 – 7 m augstumu.

Lielās platībās sastopams klajš un līdzens augstais purvs bez izteiktiem ciņiem – sevišķi Mūrnieku (Lielā) purva dienvidu un centrālā daļa, atsevišķi klajumi Mūrnieku purva malās un Stompaku purvā.

Mūrnieku purva dienvidu un centrālajai daļai raksturīgas plašas ieplakas ar sfagnu, parastā baltmeldra, polijlapu andromedas, purva šeihcērijas augāju, vietām ieplakas ar atsegtu kūdru un lāmas ar sfagniem. Vērojama grēdu-lāmu kompleksa un purva kupola veidošanās.

Stompaku purva centrālajā daļā, Mūrnieku purva dienvidu un centrālajā daļā sastopami ciņi ar kadiķu dzegužlinu *Polytrichum juniperinum*, kā arī 2 – 7 m augstu priežu sausokņi, kas liecina par plašiem, veciem degumiem.

Augstā purva pastiprināta aizaugšana ar priedēm vērojama grāvju tuvumā Mūrnieku purva dienvidrietumu un ziemeļu malās un Stompaku purva austrumu un dienvidrietumu malās. Grāvju tuvumā izveidojušās blīvas priežu audzes, starp priedēm saglabājušās arī ieplakas ar sfagniem. Robeža starp degradēto un dabisko purvu ir visai krasa, no grāvjiem uz purva pusi nav vērojama pastiprināta aizaugšana ar priedēm. Iespējams, sevišķi Stompaku purvā, aizaugšanu ar priedēm aizkavējuši degumi.

Pārejas purva biotopi sastopami šaurās joslās gar purva malām un purva salām, kā arī lielākās platībās Mūrnieku purva dienvidu daļā un Stompaku purva centrālajā daļā. Augājā dominē pūkaugļu un uzpūstais grīslis, trejlapu puplaksis, lielaugļu dzērvene, sfagni. Lieguma pārejas purviem ļoti raksturīgs un bieži sastopams ir mellenāju kārkls, sastopamas dzegužpirkstītes. Pārejas purvi lieguma teritorijā pārsvarā klaji un slapji, izklaidus sastopami 1 – 2 vai 3 – 5 m augsti bērzi un priedes. Vietām pārejas purvu malas aizaug ar kārkliem, melnalksni, bērziem.

Stompaku purvs susināšanas rezultātā stipri degradēts un bieži apaudzis ar priedēm. Rodas sajūta, ka nākotnē purva malas pamazām sāks taksēt par meža nogabaliem, jo priedes sāks atbilst attiecīgajai bonitātei.

Lai arī abi purvi ir vienā dabas liegumā, tie ir pārāk atšķirīgi, tādēļ tālāk tiek raksturoti atsevišķi.

Stompaku purvs

Purvs bijis susināts jau 20.gadsimta sākumā – purvā rakti grāvji, kas tagad piesērējuši un aizauguši. Grāvju iespaids ļoti jūtams, jo purvs ievērojami sagulies un sausākās vietās apaudzis ar mežu. Purva lielākais dziļums 3,50m, vidējais – 1,70m (Nomals, 1943).

Pašlaik Stompaku purvā (142., 143., 144., 154., 155., 156., 167., 168.kv.) grāvji ir tikpat kā aizauguši, izteiktas noteces no purva centrālās daļas nav. Notece ir vērojama vienīgi 132.kv.15.nog., kur caur mežu iet šaurs, ap 0,5m dziļš grāvis. Savukārt 157. un 158.kv., kur rakta kūdra, ir dziļi grāvji, purvs ir degradēts un kļuvis sausāks. Arī 146.kv. 6.nog. ir nevis sūnu purvs, bet jau priežu purvājs.

Lielu daļu no Stompaku purva aizņem pārejas purvs – to veido spilves, andromedas, niedres, pūkaugļu grīslis, šeihcērija, trejlapu puplaksis. Visi purvi, kas meža inventarizācijas datus ir novērtēti kā zāļu purvi, ir pārejas tipa purvi. Tajos sastopamas bagātīgas mellenāju kārkla *Salix myrtilloides* audzes. Mellenāju kārkls ir boreāla suga, kas aug kopā ar sfagniem, dzērvenēm, niedrēm, pūkaugļu grīslī, trejlapu puplaksi, andromedu.

Sūnu purva lielākā daļa ir degusi. Degumos daudz priežu stubeņu, vietām, bet reti – ir atjaunojušies purva bērzi. Degumiem Austrumlatvijā raksturīgi ciņi ar kasandru, visteni, andromedu.

Purvā ir vairākas lielas salas, apaugušas ar apsēm un bērziem, arī daudz mazu saliņu.

Mūrnieku purvs

Pēc Nomala (1943) raksturojuma, tas bijis liekņains un akačains sūnu purvs, vietām reti apaudzis ar priedītēm. Purvā bijušas dažas apdzīvotas salas, daži aizauguši grāvji. Purva lielākais dziļums 5,75m, vidējais – 3,10m.

Lielais purvs ir labākā kondīcijā nekā Stompaku purvs. Tajā klaji laukumi mijās ar priedi apaugušiem laukumiem, taču šis aizaugums nav tik biezs. Taču, ja netiks likvidēta meliorācijas sistēma, arī šim purvam draud pamatīga aizaugšana. Par to daļēji liecina arī akači, kuros vairs nav ūdens (tie ir aizvilkušies ar sfagniem).

Sūnu purva centrālo daļu meliorācija nav ietekmējusi. Purva vidū un austrumu pusē ir vairāki slīkšņu rajoni. Vietām ir degumi, tomēr mazāk nekā Stompaku purvā. Rietumu daļā (283. un 284.kv.) grāvju darbības ietekmē purvs apaudzis ar priedēm, sīkkrūmu stāvu veido galvenokārt virši.

Pārejas purvi sastopami galvenokārt gar salām purva DR daļā. Tajos aug niedres, pūkaugļu grīslis, andromeda, makstainā spilve, plankumainā dzegužpirkstīte, dzērvene, trejlapu puplaksis. Mellenāju kārkls konstatēts purva dienvidu daļā.

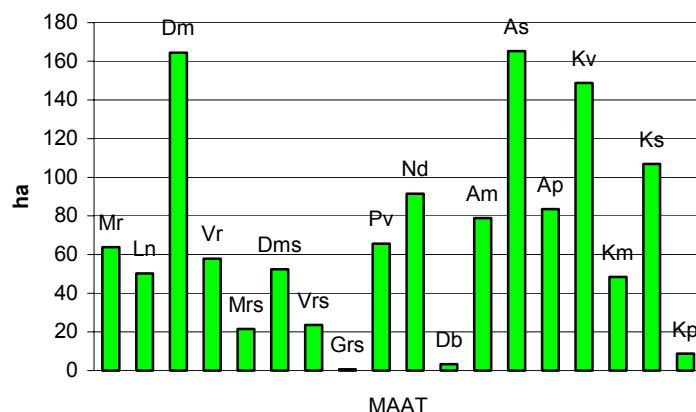
Lielākā vērtība ir purva salas ar boreālo mežu fragmentiem un ieplakas purvos.

MEŽI

Dabas lieguma teritorijā ir sastopama lielākā daļa no visiem Latvijas mežu augšanas apstākļu tipiem (MAAT). Šāda MAAT bagātība liecina par samērā lielu iespējamo bioloģisko daudzveidību. Jāatzīmē, ka nav sastopami daži MAAT, kuri tiek saistīti ar lielu bioloģisko daudzveidību, tie ir gārša, slapjā gārša un liekņa. Teritorijā galvenokārt sastopami vēsturiski degšanai pakļautie MAAT, kas vienlaicīgi ir tipiski Latvijas austrumu daļas boreālo mežu paraugi.

Meži visā teritorijā ir deguši pirms ~100 gadiem, par ko liecina visā teritorijā sastopamie apdegušie priežu celmi un arī atsevišķas priedes ar deguma rētām. Priedes ar deguma rētām ir sastopamas visā teritorijā, bet tās atrodas pārsvarā nelielā grupās vai izklaidus, kas liecina, ka pēc deguma ir veiktas plašas kailcirtes.

MAAT DL "Stompaku purvi"

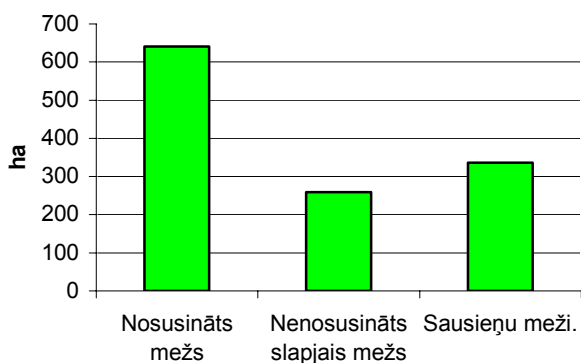

4. attēls. MAAT dabas liegumā "Stompaku purvi"

Teritorijas ziemeļu daļā meži ir meliorēti pagājuša gadsimta sākumā un šī meliorācijas sistēma vairs faktiski nedarbojas. Teritorijas vidusdaļā un dienvidu daļā meliorācija ir veikta ap 1970. gadu. Šeit sistēma visā visumā darbojas labi un atstāj ievērojamu negatīvu iespaidu uz mežu, kā dabas aizsardzības objektu, bet palielina meža ekonomisko vērtību.

Kopumā puse (52%) no visiem teritorijas mežiem ir meliorēti, bet no agrākajiem slapjajiem mežiem meliorēti ir 71%. Tas nozīmē, ka dabisku slapju, jeb pārmitru mežu teritorijā ir atlicis maz.

Nosusinātie/nenosusinātie meži

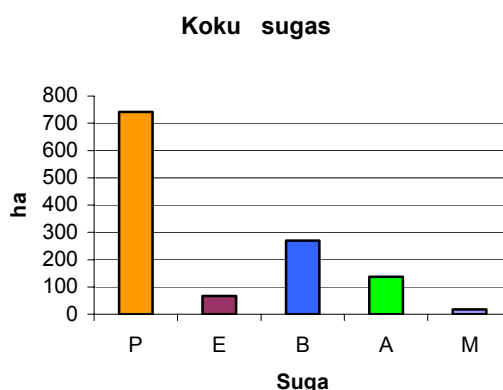
5. attēls. Nosusināto, nenosusināto un sausieņu mežu daudzums teritorijā

Purvainie meži sastopami purvu un purva salu malās. Liegumam raksturīgākie ir priežu purvāji un jaukti bērzu-priežu-melnalkšņu niedrāji. Tie ir dabiski, mitri, ar raksturīgo zemsedzes sugu sastāvu, ilgstoši saimnieciskās darbības neietekmēti.

Nosusinātie meži raksturīgi gar grāvjiem lieguma rietumu un centrālajā daļā. Nereti susināšanas ietekme nav vērojama visā meža nogabalā. Liela daļa šo mežu ir veci, ilgstoši saimnieciskās darbības neietekmēti.

Sausieņu meži – galvenokārt priežu mētrājs un lāns, apšu, egļu un bērzu vēris, jauktu koku damakšņi sastopami uz purva salām, kā arī uz reljefa pacēlumiem purva malās. Liela daļa šo mežu ilgstoši saimnieciskās darbības neietekmēti vai maz ietekmēti.

Galvenā teritorijā sastopamā koku suga ir priede. Ievērojamu platību aizņem arī bērzs un apse, bet egļu meži un melnalkšņu meži aizņem nelielas platības. Meži pārsvarā ir dabiskas izcelsmes, izņemot atsevišķus egles nogabalus.

6. attēls. Valdošās kokaudzes dabas liegumā

Priedes vecuma struktūras analīze rāda, ka liels daudzums priežu mežu ir ekonomiski vērtīgajā (60-120 gadi) vecuma grupā. Ievērojami daudz priežu audžu, kas ir vecākas par 120 gadiem, šīm audzēm ir liels dabas daudzveidības potenciāls. Teritorijā ļoti maz jaunu priežu audžu (līdz 40 gadiem), kas norāda uz to, ka teritorijā saimnieciskā darbība jau ilgstoši ir bijusi maz aktīva - nav bijuši izcirtumi.

Egļu audžu vecuma struktūra ir pretēja priežu audžu vecuma struktūrai. Šeit dominē samērā jaunas audzes, kam ir zema dabas aizsardzības vērtība.

Bērzu audžu vecumstruktūra ir ļoti savdabīga. Faktiski vienāds audžu daudzums visos vecumos, bet audžu, kas ir vecākas par 90 gadiem ir ievērojami vairāk. Šīs audzes ir samērā vērtīgas no dabas aizsardzības viedokļa, bet jāatzīmē, ka vecajās bērzu audzēs notiek dabiska sugu maiņa - bērzi atmirst un to vietā atjaunojas egles.

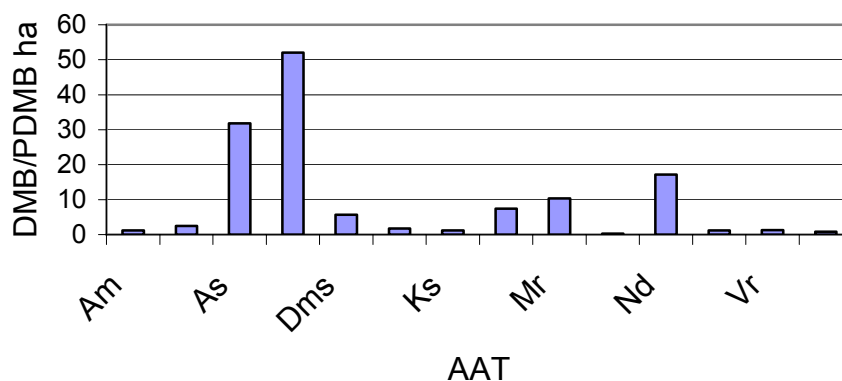
Teritorijā maz sastopamas apšu jaunaudzes, bet diezgan daudz ir pieaugušu apšu audžu, kas piemērotas retām dzīvnieku un augu sugām.

AIZSARGĀJAMIE BIOTOPI

Dabiskie meža biotopi

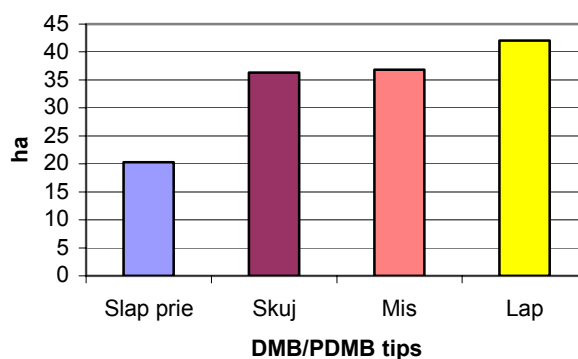
Dabisko meža biotopu inventarizācija DL "Stompaku purvi" teritorijā ir veikta divas reizes. Pirmo reizi laikā no 1999-2002 gadam projekta "Mežaudžu atslēgas biotopu inventarizācija Latvijā" ietvaros un šogad (2005) DL "Stompaku purvi" dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā. Kopā konstatēti 135,4 ha dabisko meža biotopu vai potenciālo dabiska meža biotopu, kas sastāda 4% no teritorijas mežu kopplatības. Šādi skaitļi liecina par to, ka dabisku mežu teritorijā nav daudz. Jāatzīmē arī, ka dabisko meža biotopu kvalitāte kopumā vērtējama kā zema.

DMB/pDMB izvietojums pa AAT

7. attēls. Dabisko meža biotopu saistība ar MAAT

DMB/pDMB tipi un platības

8. attēls. Dabisko meža biotopu veidi un platības

Teritorijā konstatēti četri dabisko meža biotopu tipi – slapjie priežu-bērzu meži, skuju koku meži, mistrots mežs un lapu koku meži. Lielākā daļa biotopu atrodas meža augšanas apstākļu tipos (AAT) damaksnis (Dm) un šaurlapu ārenis (As), kas arī ir teritorijā biežāk sastopamie AAT. DMB/pDMB teritorijā ir izvietojušies vienmērīgi un koncentrācijas vietas neveido.

Eiropas Savienībā aizsargājамie biotopi

Teritorijā sastopami pieci Eiropas Savienībā aizsargājамie biotopi, informācija par biotopiem apkopota 3. tabulā (36. lpp.).

Eiropā aizsargājami biotopi dabas liegumā “Stompaku purvi”

biotopa nosaukums	biotopa kods	platība, ha	platība, %
Neskarti augstie purvi	7110* ⁵	1465	48,7
Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās	7120	210	7
Pārejas purvi un slīkšņas	7140	171	5,7
Purvaini meži	91D0*	335	11,1
Boreālie meži	9010*	106	3,5
	kopā	2287	76

Šie biotopi kopumā ir tipiski, labi saglabājušies, aizņem lielāko daļu no lieguma teritorijas. Eiropā īpaši aizsargājami biotopu kopplatība ir 2287 ha jeb 76 % no dabas lieguma “Stompaku purvi”, kura platība ir 3011 ha. Trīs biotopu aizsardzība ir prioritāra.

Šāda aizsargājamo biotopu daudzveidība salīdzinoši lielās platībās liecina par teritorijas bioloģisko daudzveidību un kvalitāti ne vien konkrētajā vietā, bet visā reģionā, ko apstiprina informācija par pārējām reģionā esošajām Natura 2000 vietām.

⁵ * - prioritāras nozīmes aizsargājams biotops

1.5. TERITORIJAS SOCIĀLEKONOMISKAIS RAKSTUROJUMS

1.5.1. Demogrāfiskā analīze (iedzīvotāji, nodarbinātība)

Lieguma teritorija ir neapdzīvota.

Dabas liegumu apmeklē ogotāji no tuvākas un tālākas apkārtnes, ļoti reti – dabas tūristi. Medību sezonā sausākās vietas apmeklē mednieki. Nacionālo partizānu apmetni vairākas reizes gadā apmeklē organizācijas “Daugavas Vanagi” pārstāvji. Tāpat, jaunsargi rīko nometnes un mācības partizānu apmetnes tuvumā.

1.5.2. Teritorijas izmantošanas veidi

1.5.2.1. Tūrisms un atpūta

Izstrādājot dabas aizsardzības plānu, LDF eksperti, kopā ar valdītājiem, Rēzeknes RVP un “Daugavas Vanagiem” izvērtē iespējas dabas liegumā iekārtot informatīvu izziņas taku uz Nacionālo partizānu apmetnes vietu, kas nebūtu pretrunā ar dabas aizsardzības prasībām teritorijā. Patreiz dabas liegumā tūrisms un atpūta nenotiek.

1.5.2.2. Mežsaimniecība

Visos dabas lieguma dabiskajos meža biotopos (DMB) un potenciālajos DMB nenotiek mežizstrāde, saskaņā ar 2000. gada 7. februārī noslēgto Nodomu protokolu starp VAS “LVM” un Valsts Meža Dienestu, kas paredz, ka VAS “LVM” apsaimnieko (p)DMB tā, lai saglabātos tajos esošās dabas vērtības. Tāpat, mežizstrāde nenotiek purvā un purva salās.

VAS “LVM” Ziemeļlatgales mežsaimniecība ir informēta par dabas lieguma statusu un teritorijas iekļaušanu *NATURA 2000* vietu sarakstā, un aktīvi līdzdarbojas dabas aizsardzības plāna izstrādē. Mežizstrāde notiek saskaņā ar “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem” (MK noteikumi Nr. 415, 22.07.2003., grozījumi Nr. 898 26.10.2004.).

1.5.2.3. Medības

Informācija par medībām dabas liegumā un tā apkārtnē atrodama sākot no 2. pasaules kara beigām.

Medību tiesību faktiskie lietotāji DL “Stompaku purvi” teritorijā ir mednieku klubi – MK “Bērzkalne”, “Zelta cauna”, “Medņeva” un “Šķilbēni”.

DL “Stompaku purvi” daļēji atrodas trīs mežniecību teritorijās un tāpēc medījamo meža dzīvnieku uzskaites, kas attiecināmas uz DL teritoriju nav. Teritoriju apdzīvo – meža cūkas, alņi, stirnas, bebri, vilki. 2002. gada vasarā teritorijas vidus daļā vairākas reizes novērots lācis, bet, domājams, ka šī nav lāča pastāvīgās uzturēšanās vieta.

Lieguma teritoriju apmedī ļoti reti, jo tā ir pārāk slapja. Nošautos dzīvniekus reizēm nav iespējams purvā atrast un iznest.

Dabas liegumā un tā apkārtnē notiekošās medības to pašreizējā izpausmē neietekmē teritorijas dabas vērtības un bioloģisko daudzveidību. Nākotnē jādomā par mežacūku skaita samazināšanu dabas liegumā.

1.5.2.4. Citi teritorijas izmantošanas veidi

Vietējie iedzīvotāji dabas liegumu izmanto ogošanai un retāk - sēņošanai. Ogošana un sēņošana notiek plašos apmēros un vietām ietekmē teritorijas dabas vērtības. Cilvēki izmanto dažas takas, kuras nav nostiprinātās. Ogu lasīšanas sezonā tās tiek izbradātas un gada laikā nespēj atjaunoties.

Purvā un tā apkārtnes grāvjos vietējie iedzīvotāji iegūst sfagnus ēku izolēšanas vajadzībām. Sfagnu ieguve nav plaša un iegūtie apjomi ir nelieli.

1.6. INFORMĀCIJAS AVOTI

Literatūras saraksts

- Avotiņš A. 1999. Pūču uzskaites. Rīga. 24 lpp.
- Barkovslis J. Zaļo cietokšņu varoņu piemiņai. Balvi, 2002, 160 lpp.
- Bergmanis, U. 1989. Lubāna ezera un apkārtnes ornitofauna un tās aizsardzība. Līgumdarba atskaite. Ļaudona: 31 lpp.
- Bergmanis, U., Brehm, K., Matthes, J. 2002. Dabiska hidroloģiskā režīma atjaunošana augstajos un pārejas purvos.
- Dabas aizsardzības plāns Latvijai, *WWF project 4568: Conservation plan for Latvia. Final report*, 1992. Rīga: LU Ekoloģiskais centrs, 141.
- Fresh water wetlands and their sustainable future: evidence from the Trebon Basin Biosphere Reserve, 1999. Edited by Jan Kvet, Jan Jenik and L.Soukupova. Man and the biosphere series, Volume 28
- Juškevičs V., Krūmiņš R. 1998. Kvartāra nogulumu karte. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 6. sēj. Rīga, Preses nams.
- Kalniņa A. 1995. Klimatiskā rajonēšana. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 2. sēj. Rīga, Latvijas enciklopēdija, 245. lpp.
- Krauklis I. 1998. Stampaku purvs, Mūrnieku purvs, Lielais purvs. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 5. sēj. Rīga, Preses nams, 153.-154. lpp.
- Krauklis I., Lazdiņš L. 1998. Stampaku purvs. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 5. sēj. Rīga, Preses nams, 153. lpp.
- Kuršs V., Stinkule A., Krūmiņš R., Stinkulis Ģ. 1998. Derīgo izrakteņu karte. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 6. sēj. Rīga, Preses nams.
- Latvijas Sarkanā grāmata. 3. sēj. Vaskulārie augi. Red. G. Andrušaitis, LU Bioloģijas institūts, Rīga, 2003.
- Management Planning for Protected Areas.. 2005. A guide for practitioners and their bosses. UK, E T Idle&T J H Bines, 38 p
- Manneville O., Vergne V., Villepiux O. 1999. Le monde des tourbieres et des marais. France, Suisse, Belgique et Luxembourg. Delachaux et niestle S.A., Lausanne-Paris. 320
- Nikodemus O., Kūmiņš R., Zvaigzne E. 1998. Augšņu karte. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 6. sēj. Rīga, Preses nams.
- Nikodemus O. 1998. FAO augšņu klasifikācija. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 6. sēj. Rīga, Preses nams, 401. lpp.
- Nikodemus O., Krūmiņš R., Ozoliņa I. 1998. Augšņu karte (FAO klasifikācija). – Latvijas daba. Enciklopēdija. 6. sēj. Rīga, Preses nams.
- Nomals, P. 1943. Vidzemes un Latgales purvu apskats. Rīga, Zemes bagātību pētīšanas iznstitūta izdevums, 486 lpp
- Opermanis, O. (red.). 2002. Aktuāli savvaļas sugu un biotopu apsaimniekošanas piemēri Latvijā. Rīga: 49-56.

- Pastors A. 1995. Hidroloģiskā rajonēšana. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 2. sēj. Rīga, Latvijas enciklopēdija, 148.-151. lpp.
- Pastors A., Krūmiņš R. 1998. Klimatiskā karte. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 6. sēj. Rīga, Preses nams.
- Priednieks J., Strazds M. u.c. 1989. Latvijas ligzdojošo putnu atlants (1980-1984) Rīga
- Račinskis E. 2004. Stompaku purvi. – Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga, LOB
- Ramans K., Zelčs V. 1995. Fiziogēogrāfiskā rajonēšana. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 2. sēj. Rīga, Latvijas enciklopēdija, 74.-76 lpp.
- Vilks K. 1976, Atmiņas par putniem. Rīga
- Vīksne J. 1994. Stampaku, Mūrnieku un Orlovas purvs. – Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga, LOB
- Zelčs V. 1994. Adzeles pacēlums. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 1. sēj. Rīga, Latvijas enciklopēdija, 18.-19. lpp.
- Табака Л. В., Гаврилова Г. Б., Фатаре И. Я. и др. 1985. Флора и растительность Латвийской ССР: Восточно-Латвийский геоботанический район. Рига, Зинатне, 7-19 с.

Citi informācijas avoti

- Data Form 2004. NATURA 2000 Standard Data Form. Site code: LV0502600
Latvijas Republikas VĢMA datu bāze.
- Projekta “**Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar EMERALD/NATURA 2000 aizsargājamo teritoriju tīklu**” lauka darba anketas. Projekta norises laiks 2001-2003. gads, izpildītājs Latvijas Dabas fonds, finansētājs *DANCEE*.
- Projekta **CORINE Biotopes Latvijā** materiāli. Projekta norises laiks 1994.-1997. gads, koordinēja Latvijas Republikas Vides un reģionālās attīstības ministrijas Dabas aizsardzības nodaļas speciālisti, projektu vadīja Latvijas Dabas fonds. No 1994. līdz 1996. gada martam projektu finansēja Ziemeļvalstu Ministru padome. Projekta noslēguma fāzi līdz 1997. gada septembrim finansēja *ES PHARE* programma.
- Balvu rajona novadpētnieka **Z. Berķa** stāstījums un materiāli no personīgā arhīva par nacionālo partizānu piemiņas vietu Stompaku purvā.

Interneta adreses

www.dap.gov.lv
www.vidm.gov.lv
www.lva.gov.lv

II DAĻA. TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS

2.1. TERITORIJA KĀ VIENOTA DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA UN TO IETEKMĒJOŠIE FAKTORI

Teritorijas lielākās vērtības ir purvu un mežu biotopu komplekss lielā platībā. Purva salas un pussalas, kā arī meži purva malās palielina teritorijas bioloģisko daudzveidību (6.4. pielikums).

Dabas liegums ir Latvijas mēroga dažādu retu un aizsargājamo putnu sugu dzīvotne.

Lielāko daļu lieguma teritorijas aizņem dabiski biotopi, cilvēku darbības ietekmētie un veidotie biotopi – grāvji, kvartālstigas, ceļi, izcirtumi neskar vai pašlaik maz ietekmē teritorijas centrālo daļu – teritorijas kodolu: Mūrnieku un Stompaku purvus.

Pozitīvie faktori dabas vērtību saglabāšanai

Dabas lieguma teritoriju pozitīvi ir ietekmējis tas, ka gan Stompaku, gan Mūrnieku purvā, attiecīgi 1977. (284 ha) un 1987. (381 ha) gadā tika nodibināti dzērveņu liegumi – un šīs vietas ieguva īpaši aizsargājamas dabas teritorijas statusu. Dzērveņu liegumi, gan aizņēma tikai nelielas daļas no kopējām purvu teritorijām, tomēr tas bija pietiekams šķērslis, lai saimnieciskās organizācijas neplānotu abos purvos kūdras ieguves darbus.

Teritorijas novietojums un reljefs, kas veicinājis biotopu daudzveidības izveidošanos un apgrūtinā piekļūšanu.

Stompaku purva centrā, 20. gadsimta sākumā izveidotā grāvju sistēma ir aizaugusi un nefunkcionē kā ūdens novadītāji no purva. Pašlaik grāvju vietās redzamas tikai no kokiem un krūmiem brīvas joslas.

Uz purva salām un pussalām un daļā purva malās esošajos mežos ilgstoši nav veikta mežsaimnieciskā darbība, sarežģīts salu izvietojums. Šie meži ir ļoti daudzveidīgi.

Purva degumi, kas sekmējuši atklātu purvu saglabāšanos.

Negatīvie faktori dabas vērtību saglabāšanai

Mežsaimnieciskā darbība un meža degumi senākā pagātnē, kas samazinājuši mežu dabiskumu un bioloģisko vērtību (nav ļoti vecu mežu, koku, kritalu).

Nacionālo partizānu apmetnes-piemiņas vieta ir ļoti eitroficējusies. Iespējama pārāk liela slodze partizānu takas apkārtnē.

Grāvju sistēmas izveidošana un purva daļu un apkārtējo mežu nosusināšana.

Vietām pārāk liela slodze ogu lasīšanas laikā.

Ugunsbīstamība.

Sarežģīta dabas lieguma robeža.

2.2. BIOTOPI KĀ DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN TOS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI

DABISKI BIOTOPI

Purvs

Neskarts augstais purvs ar kupolu, ciņu-ieplaku un grēdu-lāmu kompleksu, izcili, klaji augstā purva biotopi lielās platībās.

Klajš, dabisks pārejas purvs ar bagātīgām Latvijā īpaši aizsargājamās augu sugas – mellenāju kārkla atradnēm un vairāku Latvijā īpaši aizsargājamo dzegužpirkstīšu sugu atradnēm.

Augstais purvs ir Eiropas Savienības nozīmes prioritārais aizsargājamais biotops (kods 7110*) 1465 ha, Eiropas Savienības aizsargājami biotopi ir arī degradēti augstie purvi (kods 7120) 210 ha, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās, kā arī pārejas purvi un slīkšņas (kods 7140) 171ha.

Purvi izmantojami atpūtai un brīvā laika pavadīšanai kā ogošanas vieta, medību teritorijas, pastaigām un ainavas vērošanai.

Putniem, kukaiņiem, zīdītājiem piemērota dzīvotne.

Purvos ir nozīmīgi kūdras krājumi.

Liegumā esošos purvus pozitīvi ietekmē to nomaļā atrašanās vieta, lielā platība un apgrūtinātā piekļūšana, kas mazina antropogēno slodzi uz purvu.

Pozitīvu ietekmi atstājuši purvu degumi un grāvju aizaugšana, kas sekmē atklātu, kokiem neaizaugušu purvu saglabāšanos.

Purvus negatīvi ietekmē izveidotās grāvju sistēmas, kas veicina purvu nosusināšanu un aizaugšanu ar kokiem. Būtiskākā purvu degradācija traucētajās vietās jau ir notikusi, pašlaik būtiska grāvju ietekme nav jūtama.

Izveidojot tūrisma infrastruktūru lieguma teritorijā, palielināsies antropogēnā slodze uz purvu un piesārņojuma ar sadzīves atkritumiem draudi.

Mežs

Dažādu mežu biotopu komplekss.

Purva salas, pussalas un apmales meži veido vienotu kompleksu ar purva biotopiem.

Nozīmīgs dabisku, vecu, saimnieciskās darbības maz ietekmētu mežu īpatsvars.

Purvaini meži (kods 91D0*) 335 ha un boreālie meži (kods 9010*) 106 ha ir Eiropas Savienības nozīmes prioritārie aizsargājami biotopi.

Putniem, kukaiņiem, zīdītājiem piemērota dzīvotne.

Mežu galvenā sociāli ekonomiskā vērtība ir to koksnes krāja.

Meži izmantojami atpūtai un brīvā laika pavadīšanai kā ogošanas un sēņošanas vieta, medību teritorijas, pastaigām un ainavas vērošanai.

Kultūrvēsturiska nozīme ir partizānu piemiņas vietām.

Mežus pozitīvi ietekmē apgrūtinātā piekļūšana, uz purva salām, pussalām un citur ilgstoša neveikta mežsaimnieciskā darbība, kas sekmē dabisku, bioloģiski vērtīgu mežu veidošanos.

Mežus negatīvi ietekmējusi grāvju sistēmas ierīkošana, kas izmainījusi dabisko slapjo mežu biotopus un atvieglējusi mežsaimniecisko darbību.

Mežus negatīvi ietekmē mežsaimnieciskā darbība, kas novērš mežaudžu ar dažāda vecuma kokiem un dabisku struktūru veidošanos.

Izveidojot tūrisma infrastruktūru lieguma teritorijā, palielināsies antropogēnā slodze uz mežu, piesārņojuma ar sadzīves atkritumiem draudi, dabisko meža struktūru izjaukšana (kritalu, sausokņu izvākšana) infrastruktūras objektu tuvumā, ugunsbīstamība.

2.3. SUGAS KĀ DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN TĀS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI

pozitīvi

Sastopamas 8 Latvijas īpaši aizsargājamās augu sugas. 24 retas un īpaši aizsargājamās putnu sugas, kā arī 5 īpaši aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas un vārpstiņgliemeži.

Vitāla, plaša un Latvijas mērogā nozīmīga ir mellenāju kārkla atradne.

Īpaši aizsargājamās augu sugas pozitīvi ietekmē tām piemērotu biotopu esamība. Arī turpmāk dabas liegumā nepieciešams aizsardzības un apsaimniekošanas režīms, kas nodrošina pārejas purvu un purvaino mežu saglabāšanos.

Sakarā ar visai lielo medņu riestu skaitu (6) gar abu purvu malām, lielākajos no tiem notika saudzīgāka cirsmu plānošana, vai pat neciršana, cenšoties neizpostīt labas medņu medību vietas. Tas ļāva saglabāt virkni priežu nogabalu virs ciršanas vecuma.

Meža meliorācija abu purvu malās tika veikta pakāpeniski un tikai pagājušā gadsimta septiņdesmitajos gados, tad teritorijā ap abiem purviem bija saglabājies jeb uzkrājies visai daudz vecāka meža sektoru, jo bija grūti piekļūt atsevišķām to zonām. Tādēļ meža masīva veco meža nogabalu izciršana sākās salīdzinoši vēlu un nav vēl pabeigta. Tas ļāva atlikušajos vecā meža nogabalos patverties virknei aizsargājamu putnu sugu ar dzeņiem priekšgalā.

Kā līdzīgās vietās Latvijā citviet, pārmitrā meža daļa mežizstrādei pieejama tikai aukstās ziemās, kad iespējams iesaldēt treilēšanas ceļus. Rezultātā daļa sevišķi slapjo audžu tādā veidā ir saglabājušās vēl necirstas. Tas attiecas arī uz minerālzemes salām, kuru skaits abos purvos ir visai ievērojams. Katrā no tiem ir pāri par divdesmit dažāda lieluma un augšņu veida salu, kas apaugušas ar vidēja vecuma un vecu mežu, kas pārsvarā atbilst dabiska meža biotopa pazīmēm.

negatīvi

Dabas lieguma teritoriju visvairāk negatīvi ietekmējusi meliorācija, tā veikta divreiz. Pirmo reizi ap pagājušā gadsimta sākumu visai rūpīgi susināts Stompaku purvs un tā apkārtnes mitrie meža iecirkņi. Pēc tam purva ziemeļaustrumu malā uzbūvēts ceļš un uzsākta kūdras ieguve ar karjera metodi. Pašlaik purva grāvji jau stipri aizauguši, notece tajos ir visai vāja, taču purvu tie vēl iespaido. Kūdras ieguve pārtraukta jau sen, vieta kā purvs ir degradēta un aizaugusi ar priedēm.

Agrīnā meliorācija vērojama arī Mūrnieku purva ziemeļdaļā, tikai daudz mazākā mērā.

Ievērojami efektīvāks ir bijis otrs meliorācijas „vilnis” pagājušā gadsimta septiņdesmitajos gados, kas realizēts Mūrnieku purva malās un to aptverošajā meža masīvā, jo grāvju dziļums ir krietni lielāks. Otrajā meliorācijā susināts viss meža masīvs purva rietumu, ziemeļu un austrumu malās, kā arī ap purvu izrakts kontūrgrāvis. Pārraktas arī upītes, piemēram, Dobupe purva rietumu malā. Nomeliorēta meža zona starp abiem purviem. Sakarā ar viegli viļņoto reljefu, grāvji dažviet sasniedz ievērojamu dziļumu – vairāk kā 2 metrus. Pēc meliorācijas realizētas plašas kailcirtes, kas veiktas atsevišķās zonās, visai lielās platībās, sevišķi pēdējās desmitgadēs pirms pašreizējo dabas lieguma robežu apstiprināšanas.

Kā negatīvs vai drīzāk kā kļūdainis jāvērtē arī pašreizējā dabas lieguma robežu noteikšanas veids. Tā kā robežas ir izveidotas pa meža kvartālu stigām taisnās līnijās tā, lai teritorijā ietvertu tikai purvus un pēc iespējas mazāk mežu platības, daudzas mežaudzes un purvu līči un atzari, ko apdzīvo īpaši aizsargājamās putnu sugas, ir palikušas dabas lieguma ārpusē. Tas norāda, ka mežu josla gar abiem purviem ir noteikta par šauru.

Par šo laiku, spriežot pēc 2005. gada ornitofaunas inventarizācijas, varam teikt, ka tā nozīme nav mazinājusies.

Faktiski vienīgais negatīvi ietekmējošais sugu faktors ir meliorācija. Tās rezultātā degradējas purvi un izmainās purvu fauna. Slapjajos un mitrajos priežu mežos meliorācija izraisa aizaugšanu ar egli un krūmiem, tādējādi radot priežu noēnojumu, kas negatīvi ietekmē gaismu mīlošās kukaiņu un augu sugas. Mežsaimnieciskā intensitāte liegumā ir samērā zema, tāpēc to par apdraudošu faktoru pagaidām nevar uzskatīt.

2.4. TERITORIJAS VĒRTĪBU APKOPOJUMS UN PRETNOSTATĪJUMS

Dabas vērtības	Sociālekonomiskās vērtības
Dabiski augsto un pārejas purvu biotopi ar īpaši aizsargājamo augu sugu atradnēm	Kūdras krājumi Ogošanas, medību, pastaigu vietas, sfagnu iegūšana;
Meži ar dabisku struktūru, veci meži, DMB, īpaši aizsargājamo sugu atradnes	Koksnes krāja Ogošanas, medību, pastaigu vietas Partizānu piemiņas vietas

Būtiskākie konflikti iezīmējas starp purvu un mežu dabas vērtību saglabāšanos un iespēju izmantot tur esošos kūdras un koksnes resursus.

Mūsdienās nepieciešamo kūdras izstrādes apjomu un tehnoloģiju dēļ un ņemot vērā, ka purva biotopu aizsardzība ir viens no galvenajiem lieguma izveidošanas mērķiem, kūdras ieguve Stompaku un Mūrnieku purvos nav iespējama un nav pat apspriežama.

Lai nodrošinātu mežu ar dabisku struktūru saglabāšanos un veidošanos, nepieciešams ierobežot mežsaimniecisko darbību. Dabiskos meža biotopos, purvainajos mežos, aizsargājamo sugu atradnēs un vecos mežos ar dabisku struktūru nav pieļaujama mežsaimnieciskā darbība vai arī pieļaujami tikai speciāli biotehniskie pasākumi biotopu un sugu uzturēšanai. Pieļaujama jaunāko un bioloģiski mazāk vērtīgo mežu kopšana.

Ņemot vērā mežsaimnieciskās darbības intensitāti blakusesošajās teritorijās, nākotnē pieaugs lieguma dabas vērtību loma gan reģiona, gan valsts mērogā, un būtu jārodas iespējai kompensēt neiegūto koksni.

Iespējams savienot lieguma teritorijas dabas vērtību saglabāšanu un teritorijas izmantošanu atpūtai. Ierīkojot tūrisma infrastruktūru, jāņem vērā uz sugām un biotopiem radītā slodze.

III DAĻA. TERITORIJAS SAGLABĀŠANAS MĒRĶI

3.1. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS IDEĀLIE JEB ILGTERMIŅA MĒRĶI

I Dabiski un bioloģiski vērtīgi purvu un mežu biotopi 90 % lieguma teritorijas

II Saglabātas dzīvotspējīgas aizsargājamo putnu atradnes un augu sabiedrības

III Atjaunots teritorijas hidroloģiskais režīms

3.2. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS ĪSTERMIŅA MĒRĶI PLĀNĀ APSKATĪTĀJAM APSAIMNIEKOŠANAS PERIODAM

Mērķu realizācija paredzēta sākot no plāna apstiprināšanas, ja nav norādīts mērķa izpildes termiņš, tad tas jāveic regulāri, visu plāna darbības laiku.

ADMINISTRATĪVIE un ORGANIZATORISKIE

1. dabas lieguma robežas iezīmētas dabā gada laikā;
2. pagastu plānojumos atzīmētas dabas lieguma robežas, funkcionālās zonas un lielākie atpūtas, izziņas un piemiņas vietu infrastruktūras objekti;
3. Vides ministrijā iesniegts priekšlikums par dabas lieguma nosaukuma maiņu;
4. uzturēti meža apsaimniekošanas infrastruktūras objekti – kvartālīstīgas un meža ceļi, lielākajos stīgu un ceļu krustpunktos izvietotas norādes;

TERITORIJAS BIOLOĢISKO VĒRTĪBU SAGLABĀŠANA UN PALIELINĀŠANA

5. neiejaukšanās purva, dabisko meža biotopu, minerālsalu, pussalu, bezmugurkaulniekiem nozīmīgo teritoriju, mikroliegumu dabiskajos procesos, 2321 ha;
6. teritorijas hidroloģiskā režīma atjaunošana, 10 gadu laikā;

ATPŪTAS UN IZZIŅAS INFRASTRUKTŪRAS LABIEKĀRTOŠANA

7. labiekārtota teritorijas apskates, izziņas un piemiņas vietu infrastruktūra, divu gadu laikā;

SABIEDRĪBAS INFORMĒŠANA

8. palielinātas iespējas saņemt informāciju par dabas liegumu;

PASĀKUMU NOVĒRTĒŠANA

9. izveidota sistēma apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes un teritorijas attīstības dinamikas novērtēšanai.

IV DAĻA. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI

4.1. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI

Apsaimniekošanas pasākumi plānoti laika periodam no 2006. līdz 2015. gadam. Pasākumi sakārtoti piecās tematiskās grupās:

- A** - administratīvi un organizatoriski pasākumi;
- B** - bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un palielināšana;
- T** - tūrisma infrastruktūras uzlabošana;
- S** - sabiedrības informēšana;
- M** - izpēte un pasākumu novērtēšana.

4. tabulā (48.-52. lpp.) apkopoti visi ieteiktie apsaimniekošanas pasākumi, pasākuma pamatojums atrodams dabas aizsardzības plāna aprakstošajā un novērtējuma daļā (1. un 2. nodaļā), novērtēta pasākuma steidzamība (prioritāte)⁶ un vēlamais izpildes termiņš, kā arī nepieciešamie resursi un pasākuma potenciālais finansētājs⁷.

Pasākuma potenciālais izpildītājs ir konkrētās kadastra vienības īpašnieks, atkarībā no sabiedrības ieinteresētības, potenciālais izpildītājs var mainīties, vai tie var būt vairāki. Visi dabas lieguma apsaimniekošanas pasākumi un infrastruktūras izveidošanas un labiekārtošanas darbi jāveic, kopīgi saskaņojot pasākumu veikšanu, labiekārtojuma elementu vizuālo izskatu starp – Susāju, Medņevas, Bērzkalnes un Lazdulejas pagastu pašvaldībām un VAS “LVM”, kā arī privātpašniekiem, lai nodrošinātu teritorijas vienotu apsaimniekošanu un informācijas apriti starp teritorijas īpašniekiem un valdītājiem. Mērķis ir izveidot vizuāli vienota izskata infrastruktūras objektus, saskaņojot informatīvo stendu un norāžu tekstu ar Dabas aizsardzības pārvaldi.

Mazākā iespējamā riska robežās norādīts patreiz veicamo pasākumu kopums, ar mērķi dabas aizsardzība, un reāli. Plānā aprakstītās vērtības ir galvenie indikatori, lai novērtētu apsaimniekošanas pasākumu efektivitāti. Uzstādīti pamatnosacījumi teritorijas dabas vērtību aizsardzībai. Norādīti prioritārie pasākumi, II un III pasākumi veicami atkarībā no pieejamā finansējuma un apsaimniekotāja prioritātēm.

Tabulā norādīti arī pasākumu izpildes indikatori, lai novērtētu pasākumu efektivitāti un nepieciešamības gadījumā ieviestu korekcijas dabas aizsardzības plānā (skatīt arī 5.2. nodaļu).

Apsaimniekošanas pasākumu apraksts sniegts 53.-55. lpp. Apsaimniekošanas pasākumu veikšanas vietas parādītas 7.1. pielikumā.

⁶ nodalītas 3 prioritātes. Pasākumu, kas identificēti kā I – prioritāri veikšanai aktīvi jāpiesaista līdzekļi

⁷ minēts pasākuma potenciālais finansētājs, jo izpildītāji var būt atkarīgi no konkursa rezultātiem un dotajā brīdī nav identificējami

APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMU KOPSAVILKUMS

Nr. p.k.	Pasākums	Prioritāte un izpildes termiņš	Potenciālais apsaimniekotājs un (nepieciešamie resursi – orientējoši)	Izpildes indikatori	Pielikuma Nr.
A	<i>Administratīvi un organizatoriski pasākumi</i>				
A.1.	Dabas lieguma robežas iezīmētas dabā gada laikā	I, pagastu pašvaldības, sadarbībā ar VAS “LVM” un DAP	Obligātais minimums 14 stabi un zīmes Viens stabs ar zīmi LVL 5,00	Dabā redzama lieguma robeža	7.1.
A.2.	Pagastu plānojumos atzīmētas dabas lieguma robežas, funkcionālās zonas un lielākie atpūtas, izziņas un piemiņas vietu infrastruktūras objekti	I, gada laikā	Pagastu pašvaldības, pašvaldības budžets	Vienota informācija par dabas liegumu	7.1 8.1..
A.3.	Vides ministrijā iesniegts priekšlikums par dabas lieguma nosaukuma maiņu	II, divu gadu laikā	Plāna izstrādes ietvaros, priekšlikums iesniegts Vides ministrijā	Dabas lieguma nosaukums atbilst teritorijas nosaukumam reģionā	-
A.4.	Uzturēti meža apsaimniekošanas infrastruktūras objekti – kvartālstīgas un meža ceļi, lielākajos stīgu un ceļu krustpunktos izvietotas norādes	II, atkarībā no apsaimniekotāja iespējamām un prioritātēm	VAS “LVM”, visu laiku	Nodrošināta piekļūšana dabas liegumam un tā apkārtnes teritorijām, samazināts apmaldījušos cilvēku skaits ogošanas sezonā;	-

Nr. p.k.	Pasākums	Prioritāte un izpildes termiņš	Potenciālais apsaimniekotājs un (nepieciešamie resursi – orientējoši)	Izpildes indikatori	Pielikuma Nr.
B <i>Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un palielināšana</i>					
neiejaukšanās purva, dabisko meža biotopu, minerālsalu, pussalu, bezmugurkaulniekiem nozīmīgo teritoriju, mikroliegumu dabiskajos procesos					
B.1.	Neiejaukšanās 2321 ha visu laiku; izņēmums sešu medņu mikroliegumu apsaimniekošana, saskaņā ar mikrolieguma anketu;	I, visu laiku	Pasaimniekotāji – VAS “LVM”, privātpašnieki; nav jāiegulda līdzekļi, bet var rastie zaudējumi no neiegūtās peļņas; jāiegulda līdzekļi medņu riestu apsaimniekošanā;	Saglabātas dabas lieguma bioloģiskās vērtības un ainava;	7.1. 7.2.
B.2.	11 mikroliegumu izveidošana aizsargājamo putnu aizsardzības nodrošināšanai 78,9 ha platībā	I, gada laikā	Plāna izstrādes ietvaros	Iesniegts priekšlikums par 11 mikroliegumu izveidošanu;	7.1. 7.2.
B.3.	Jāsamazina meža cūku blīvums dabas liegumā	I, visu plāna darbības laiku	VAS “LVM”, vienojoties ar medību kolektīvu un VMD	Meža cūku blīvums samazināts, tās vairs neizposta purva salu veģētāciju;	-
B.4.	teritorijas hidroloģiskā režīma atjaunošana, uzstādīti 28 koka aizsprosti - dambji	II, atkarībā no līdzekļiem, 10 gadu laikā	VAS “LVM” Izmaksas – atkarībā no materiālu iegūšanas vietas un darbaspēku resursiem	Samazināta ūdens noplūšana no dabas lieguma pa meliorācijas grāvjiem.	7.1. 7.2. 7.3.

Nr. p.k.	Pasākums	Prioritāte un izpildes termiņš	potenciālais apsaimniekotājs un (nepieciešamie resursi – orientējoši)	Izpildes indikatori	Pielikuma Nr.
T	<i>Labiekārtota teritorijas apskates, izziņas un piemiņas vietu infrastruktūra, divu gadu laikā;</i>				
T.1.	Pietura pie šosejas Balvi-Viļaka Informācijas stends par dabas liegumu Atpūtas vieta – galds, soli, sausā tualete, viena koka nojume, atkritumu urnas	I, divu gadu laikā	VAS “LVM”, ja pasākumā ieinteresēta Susāju pagasta pašvaldība, tad kopīgi		7.1.
T.2.	Nacionālo partizānu piemiņas vieta Norāde uz pieminās vietu Autobusu apgriešanās laukums Viens baļķu tilts Viena koka laipa Informācijas stends par partizānu pieminās vietu Atpūtas vieta – 2 galdi, soli; Taka, bez seguma un ar koka segumu, pēc vajadzības, takas malās – vismaz 30 norādes un īsa informācija par apskates objektiem	I, divu gadu laikā	VAS “LVM”, ja pasākumā ieinteresētas citas organizācijas, tad kopīgi	Labiekārtota un uzturēta Latvijas valstij nozīmīga vēsturiska vieta.	7.1.
T.3.	Viena koka laipa	III, trīs gadu laikā	VAS “LVM”	Nodrošinātas iespējas tikt pāri grāvim	7.1.

Nr. p.k.	Pasākums	Prioritāte un izpildes termiņš	Potenciālais apsaimniekotājs un (nepieciešamie resursi – orientējoši)	Izpildes indikatori	Pielikuma Nr.
T.4.	Norāde un taka ar koka segumu uz “sarkano” partizānu nometnes vietu	III, atkarībā no prioritātēm un līdzekļiem	Nav identificējams	Saglabāta vieta, kas liecina par Latvijas vēsturi	7.1.
T.5.	Skatu torņu uzstādīšana	III, atkarībā no prioritātēm un līdzekļiem	VAS “LVM”		-
T.6.	Izziņas takas/-as ierīkošana	III, atkarībā no prioritātēm un līdzekļiem	Nav identificējams	Iespējas apskatīt dabas liegumu, izglītot sabiedrību.	-
S	<i>Sabiedrības izglītošana un informēšana</i>				
S.1. T.	Informācija par teritoriju, tās vērtībām un piemiņas vietām	I	VAS “LVM”	Sabiedrība informēta par dabas lieguma vērtībām, aizliegto un atļauto liegumā	-
S.2.	Plāna kopsavilkums	III	VAS “LVM” vai cits interesents		
S.3.	Buklets par dabas liegumu	II	VAS “LVM”, vai cits interesents; LVL 300-500		
S.4.	Ievietota informācija internetā	I	VAS “LVM”, pašvaldība, LDF, sabiedriskā speciālista darba ietvaros		

Nr. p.k.	Pasākums	Prioritāte un izpildes termiņš	Potenciālais apsaimniekotājs un (nepieciešamie resursi – orientējoši)	Izpildes indikatori	Pielikuma Nr.
<i>M</i>	<i>Izveidota sistēma apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes un teritorijas attīstības dinamikas novērtēšanai</i>				
M.1	Pastāvīgie parauglaukumi: 1) pārejas purvā ar mellenāju kārklu (5-10), 2) klajā augstajā purvā gan Stompaku, gan Mūrnieku (5-10) 3) augstajā purvā ar priedītēm gan Stompaku, gan Mūrnieku (5-10) 4) uz degradēto purvu robežas Mūrnieku DR un Z, Stompaku A un R (5-10);	I, lai novērtētu pasākumu lietderību, sukcesijas virzienu un ātrumu	Koordinē dabas aizsardzības plāna ieviešējs/-i, sadarbībā ekspertiem;	Informācija par dabas vērtībām un procesiem liegumā, kas palīdzēs plānot teritorijas izmantošanu un aizsardzību; Viena no lielākajām teritorijas vērtībām ir retās putnu sugas, kuru skaitam un vitalitātei ir jāseko līdzi; Skaidras ziņas par uzcelto aizsprostu-dambju stāvokli un darbības efektivitāti	-
M.2	Retās un aizsargājamās putnu sugas	I			
M.3	Aizsprosti-dambji	II			

APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMU APRAKSTS

Administratīvi un organizatoriski pasākumi

A.1. Dabas lieguma robežas iezīmētas dabā gada laikā

Precizētās dabas lieguma robežas jāiezīmē dabā, saskaņā ar Latvijas valsts normatīvajos aktos norādītajām prasībām, gada laikā. Obligāti nepieciešamas četras zīmes, atkarībā no pašvaldību iespējām, var izvietot vairāk zīmju.

Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un palielināšana

B.2. 11 mikroliegumu izveidošana aizsargājamo putnu aizsardzības nodrošināšanai 78,9 ha platībā

Dabas liegumā meža josla ap purviem noteikta pārāk šaura, tādējādi atrasto īpaši aizsargājamo putnu ligzdu vietu aizsardzība pie tā robežām jāveic ar mikroliegumu palīdzību. Mikroliegumi izveidojami trīspirkstu dzeņa, baltmugurdzeņa un apodziņa aizsardzības nodrošināšanai (5.2., 7.1. pielikums, 1.4.2. apakšnodaļa).

B.3. Jāsamazina meža cūku blīvums dabas liegumā

Pasākums realizējams, piemērojot augstāku koeficientu meža cūku limita aprēķināšanai un medību atļauju izsniegšanai. Purvos medības apgrūtina paaugstinātais mitrums. Pēdējos piecos gados ziemas periodā augsne nav pilnībā sasalusi, kas samazinājis medību intensitāti liegumā, jo cilvēki nevar brīvi pārvietoties neaizsalušā purvā.

B.4. Teritorijas hidroloģiskā režīma atjaunošana

Novadgrāvjos, kas iztek no dabas lieguma, nepieciešams uzturēt tādu ūdens līmeni, kas veicinātu purva biotopu saglabāšanos un neapdraudētu meža zemes ārpus dabas lieguma. Darbības veicamas, saskaņojot ar Valsts vides dienesta attiecīgo Reģionālo vides pārvaldi, Valsts meža dienestu un VAS "Latvijas valsts meži".

Dabiska purva hidroloģiskā režīma atjaunošanas pamatā ir sekojoši nosacījumi:

- lai atjaunotu hidroloģisko režīmu purvā un ar to saistītajās ekosistēmās, ir jāierobežo ūdens notecē no purva pa mākslīgi radītajiem meliorācijas grāvjiem; ūdens noteces ierobežošanai uz grāvjiem ir jāizveido aizsprosti;
- jāpanāk ūdens līmeņa paaugstināšanās pēc iespējas tuvu augsnes virskārtai;
- lai izvairītos no mežaudžu kalšanas ārpus lieguma teritorijas, aizsprosti veidojami vietās, kur to darbības rezultātā tiks ietekmēta tikai purva ekosistēma;
- ūdens noteces ierobežošana purvam piegulošajos mežos ir veicama tikai atsevišķos gadījumos, kad mežu augšanas apstākļu tips pieļauj mitruma pakāpes palielināšanu un, ja nav paredzama masveidīga koku kalšana;
- lieguma teritorijā vietās, kur bebru darbības rezultātā ūdens līmenis ir paaugstinājies, nav pieļaujama bebru dambju nojaukšana;
- atjaunojot dabisko ūdens līmeni, jāveido aizsprosti ūdens līmeņa atjaunošanai, kā arī aizsprosti, kas samazina un palēnina ūdens noteci uz nelieliem grāvjiem ar sezonālu un neregulāru ūdens noplūdi.

Iespējami vairāki risinājumi, kā ar aizsprostiem ierobežot intensīvo ūdens noplūdi no purva. Nelielus aizsprostus var izgatavot, izmantojot uz vietas pieejamos kokmateriālus – tuvumā augošas priedes, tās atbilstoši sagarumojojot.

Minētie pasākumi veicinās novadgrāvju aizaugšanu un purva dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošanos. Pēc šo pasākumu veikšanas nepieciešama ikgadēja un sezonāla būvju un bebru darbības rezultātu apsekošana – pēc pavasara paliem vai ilgstošām lietavām, lai konstatētu, vai aizsprosti nav izskaloti.

Dambjus ieteicams uzbūvēt, sekot līdzi to stāvoklim un darbībai, bet pēc dambja “nolietošanās” neatjaunot, bet atstāt grāvī sapūšanai.

Dambju izveidošanas metodika aprakstīta 7.3. pielikumā.

Labiekārtota teritorijas apskates, izziņas un piemiņas vietu infrastruktūra

T.5. Skatu torņu uzstādīšana

Skatu torni nedrīkst uzstādīt mikroliegumu un to buferzonu teritorijās, kā arī vietās, kas atrodas tuvu aizsargājamo putnu ligzdām. Pieļaujama torņu ierīkošana arī uz minerālsalām purvā.

T.6. Izziņas takas/-u ierīkošana

Pieļaujama ar koka segumu klātas izziņas takas izveidošana dabas liegumā. Taka nedrīkst šķērsot mikroliegumus un to buferzonas, kā arī reto un aizsargājamo sugu atradnes.

Sabiedrības izglītošana un informēšana

Plašās sabiedrības izglītošana ir svarīgs pasākums dabas aizsardzības jautājumos. Sekmēt saudzīgāku attieksmi pret lieguma dabas vērtībām var izmantojot standus, norādes, informāciju pagastos, ideālā gadījumā – izdodot plāna kopsavilkumu populārzinātniskā valodā ar shēmām un fotogrāfijām. Pēc apstiprināšanas, dabas aizsardzības plāns tiks ieviests Dabas aizsardzības pārvaldes, Latvijas Dabas fonda, VAS “LVM” un pagasta pašvaldību mājas lapā.

Izveidota sistēma apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes un teritorijas attīstības dinamikas novērtēšanai

M.1. Pastāvīgie parauglaukumi

Nepieciešami, lai novērtētu neiejaukšanās efektu jeb augstā un pārejas purva, un arī mellenāju kārkla stāvokli. Optimālais variants – pastāvīgie parauglaukumi, ar veģetācijas aprakstīšanu; reizi gadā jānovērtē augu sugu sastāvs un segums abos purvos. Jānovērtē lielākās reto augu audzes, to vitalitāte un platība. Ieteicams iekārtot pastāvīgos parauglaukumus, kuros katru gadu jāapraksta veģetācija pēc Brauna-Blankē metodes. Parauglaukuma izmērs mežā – 5*5 metri, purvā no 1*1 līdz 3*3 metri.

M.2. Retās un aizsargājamās putnu sugas

Reizi gadā, piemērotā laikā, jānovērtē līdz šim konstatēto reto un aizsargājamo putnu sugu sastopamība dabas liegumā.

M.3. Aizsprosti-dambji

Pēc aizsprostu-dambju ierīkošanas nepieciešama ikgadēja un sezonāla būvju un bebru darbības rezultātu apsekošana – pēc pavasara paliem vai ilgstošām lietavām, lai konstatētu, vai aizsprosti nav izskaloti. Jānovērtē arī uzcelto dambju ietekme uz teritorijas hidroloģisko režīmu.

4.2. IETEICAMĀIS ZONĒJUMS

Dabas lieguma dabas vērtību aizsardzības nodrošināšanai teritorija sadalīta divās zonās. Zonu dalījums izstrādāts, pamatojoties uz informāciju par bioloģisko vērtību izplatību teritorijā, retajām un aizsargājamām sugām nepieciešamajiem apstākļiem. Teritorijā nodalītas (8.1. pielikums):

1. zona (regulējamā režīma zona);
2. zona (dabas lieguma zona).

1. zona (regulējamā režīma zonā) ietvertas bioloģiskajai daudzveidībai nozīmīgas teritorijas, kurās nav jāveic saimnieciskā darbība, bet ir pieļaujama specifisku pasākumu veikšana, saskaņā ar medņu mikroliegumu izveidošanas anketām. Pieļaujama meža ceļu un kavartālstīgu uzturēšana. Regulējamās zonas platība ir 2321 ha.

2. zonā (dabas lieguma zonā) ietvertas teritorijas, kurās pieļaujama kopšanas ciršu veikšana, saskaņā ar dabas aizsardzības plānu. Zonas platība ir 689 ha.

Visā dabas lieguma teritorijā paredzēts uzbūvēt 28 dabiska materiāla, ieteicams koka, dambjus-aizsprostus (7.1., 7.3. pielikums), kas paredzēti teritorijas hidroloģiskā režīma atjaunošanai un pēc būtības ir biotehnisks pasākums, kura realizācijas pamatojums un apraksts ietverts konkrētajā dabas aizsardzības plānā.

8.2. pielikumā atzīmēti katrā funkcionālajā zonā ietvertie meža nogabali. Teritorijas Individuālajā aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektā aprakstītas aizliegtās un atļautās darbības katrā zonā (5.4. apakšnodaļa).

V DAĻA. PLĀNA IEVIEŠANA UN ATJAUNOŠANA

5.1. PLĀNA IEVIEŠANAS PRAKTISKIE ASPEKTI

Potenciālais dabas aizsardzības plāna ieviesējs – VAS „Latvijas Valsts Meži” Ziemeļlatgales mežsaimniecība, sadarbībā ar Susāju, Bērzkalnes, Lazdulejas un Medņevas pagasta pašvaldībām un Dabas aizsardzības pārvaldi. Būtiski pasākumi dabas aizsardzības prasību nodrošināšanai ir:

- neiejaukšanās (regulējamā režīma zona), kur atbalstāma biotehnisko pasākumu veikšana, tai skaitā 28 aizsprostu būvēšana, meža cūku medīšana, kā arī izziņas taku un skatu torņu uzstādīšana, saskaņā ar dabas aizsardzības plānu;

Izstrādājot dabas aizsardzības plānu, izmantota jaunākā Latvijā un pasaulē pieejamā informācija par dotajām tēmām, kas piemērojama konkrētajai teritorijai, ievērojot tās īpatnības. 2005. gada beigās nav zināms, kurā gadā tiks aizsākta dabas aizsardzības plāna ieviešana, tai skaitā 28 aizsprostu būvēšana, tāpēc, nākamajos gados, pirms darbu uzsākšanas būtu ieteicams pasākuma realizētājiem iepazīties ar jaunāko pieejamo literatūru par doto tēmu, piemērojot to konkrētās teritorijas specifikai. Pasākumu realizējot nav pieļaujama apkārtējo biotopu degradēšana.

Nākamajos gados, iekārtojot teritorijas atpūtas un izziņas infrastruktūru ieteicams iepazīties ar 2005. gadā, pēc Dabas aizsardzības pārvaldes iniciatīvas, izstrādāto “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vienotā stila rokasgrāmatu” (www.dap.gov.lv).

Pārējie plānā uzskaitītie pasākumi ir ieteicami un pieļaujami, bet ne būtiski nepieciešami dabas aizsardzības prasību nodrošināšanai teritorijā.

5.2. PLĀNA ATJAUNOŠANA

Dabas aizsardzības plāna atjaunošana paredzēta 2015. gadā.

Plānu atjaunojot, nepieciešams pievērst uzmanību situācijas izmaiņām šajā plānā uzskaitītajām un aprakstītajām dabas vērtībām, īpaši – putnu sugām.

Rūpīgi jāizvērtē uzcelto aizsprostu-dambju efektivitāti un jāizlemj, vai daļa sapuvušo aizsprostu ir jāatjauno, vai arī tas vairs nav nepieciešams, tā kā purvs labi atjaunojas. Gadījumā, ja purva dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošanās ir lēna, jāizvērtē iespēja lieguma teritorijā ierobežot bebru medīšanu.

Jāvērtē purvus ieskaujošo mežu bioloģiskās vērtības.

Jāizvērtē dotajā dabas aizsardzības plānā piedāvāto apsaimniekošanas pasākumu veikšanas efektivitāti. Jānovērtē, kā mainījusies teritorijas apmeklētība, vai nav jāparedz papildus tūrisma infrastruktūra, vietās, kur tas nav pretrunā ar dabas vērtību saglabāšanu. Nepieciešamības gadījumā apsaimniekošanas pasākumi pārskatāmi un papildināmi.

5.3. NEPIECIEŠAMIE GROZĪJUMI TERITORIJAS PLĀNOJUMOS

Susāju, Bērzkalnes, Lazdulejas un Medņevas pagastu teritoriālajos plānojumos jāveic atbilstošas izmaiņas, iezīmējot kartēs dabas lieguma funkcionālās zonas, kā arī atpūtas un piemiņas vietas un takas.

Susāju pagasts jau 2005. gada decembrī uzsāka darbu pie izmaiņām teritorijas plānojumā, saistībā ar dabas aizsardzības plānā paredzētajām darbībām.

Bērzkalnes, Medņevas un Lazdulejas pagasta teritorijas plānojumi ir 1. redakcijas sagatavošanas stadijā, pagasti ir informēti par dabas aizsardzības plānu, kā arī pagastu pārstāvji ietilpa plāna izstrādes uzraudzības grupas sastāvā, tāpēc, 2006 gadā plānojumos iespējams kvalitatīvi iestrādāt papildinājumus attiecībā par dabas liegumu.

5.4. PRIEKŠLIKUMI TERITORIJAS INDIVIDUĀLO AIZSARDZĪBAS UN IZMANTOŠANAS NOTEIKUMU PROJEKTAM

Dabas lieguma „Stompaku purvi” teritorijā ir spēkā Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (ĪADT) vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi (MK 22.07.2003. not. Nr. 415, ar grozījumiem: MK 26.10.2004. not. Nr. 898; MK 08.11.2005. not. Nr. 838), līdzko tie nav pretrunā ar dabas lieguma individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem.

Turpmāk šajā apakšnodaļā ĪADT vispārējo aizsardzības un izmantošanas noteikumu prasības aprakstītas izmantojot fontu *Times New Roman* (Normal), bet individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu prasības – izmantojot fontu *Times New Roman (Italic)*. ĪADT vispārējo aizsardzības un izmantošanas noteikumu prasības, kuras dabas lieguma teritorijā aizstātas ar individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu prasībām, ir ~~pārsvītrotas~~.

1. *Noteikumi nosaka dabas lieguma "Stompaku purvi" (turpmāk – dabas liegums) individuālo aizsardzības un izmantošanas kārtību un tā funkcionālo zonējumu, lai nodrošinātu īpaši aizsargājamo biotopu un sugu saglabāšanu, kā arī lai saglabātu vizuāli augstvērtīgo purva ainavu.*

2. *Dabas lieguma platība ir 3011 ha.*

3. *Dabas liegumā noteiktas šādas funkcionālās zonas:*

3.1. *1. zona (regulējamā režīma zona);*

3.2. *2. zona (dabas lieguma zona).*

4. *Dabas lieguma funkcionālo zonu shēma noteikta šo Priekšlikumu 1. pielikumā (8.1. pielikums), funkcionālo zonu robežu apraksts – 2. pielikumā (8.2. pielikums).*

5. *Visā dabas lieguma teritorijā ir aizliegts:*

5.1. *ierīkot jaunus atkritumu poligonus un izgāztuves;*

5.2. *bez attiecīgas atļaujas vai iepriekšējas rakstiskas saskaņošanas ar aizsargājamās teritorijas administrāciju vai, ja tādas nav, ar reģionālo vides pārvaldi:*

5.2.1. *veikt darbības, kas izraisa pazemes ūdeņu, gruntsūdeņu un virszemes ūdeņu līmeņa maiņu;*

5.2.2. *veikt arheoloģiskās izpētes darbus;*

5.2.3. *izsniegt zemes dzīļu izmantošanas atļauju (licenci);*

5.3. *veikt jebkādas darbības, par kurām saskaņā ar šo ĪADT vispārējo aizsardzības un izmantošanas noteikumu 5. punktu pieņemts lēmums, ka tām ir vai var būt:*

5.3.1. *būtiska negatīva ietekme uz dabiskajiem biotopiem, savvaļas dzīvnieku, augu un sēņu sugām un to dzīvotnēm vai savvaļas dzīvnieku populāciju vairošanos, atpūtu un barošanos, kā arī pulcēšanos migrācijas periodā;*

- 5.3.2. negatīva ietekme uz īpaši aizsargājamiem biotopiem, īpaši aizsargājamām sugām un to dzīvotnēm;
- 5.4. ~~pārvietoties ar ūdens motocikliem un motorjahtām, izņemot valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu pārvietošanos, pildot dienesta pienākumus;~~
- 5.5. ~~veikt putnu, izņemot medību, medības;~~
- 5.6. ~~lietot ūdensputnu medībās šāviņus, kas satur svīnu;~~
- 5.7. ~~plānot virzienā no lauka malām uz centru;~~
- 5.8. ~~veikt zemes transformāciju, izņemot zemes transformāciju (pēc rakstiskas saskaņošanas ar aizsargājamās teritorijas administrāciju) nacionālo parku dabas lieguma zonās un zemes transformāciju (pēc saskaņošanas ar aizsargājamās teritorijas administrāciju vai, ja tādas nav, ar reģionālo vides pārvaldi) šo noteikumu 16.28.2.apakšpunktā minēto darbību veikšanai;~~
- 5.9. ierīkot purvos dzērveņu plantācijas;
- 5.10. nosusināt purvus;
- 5.11. ~~dedzināt sauso zāli un niedres, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešams dabas aizsardzības plānā paredzēto dabas apsaimniekošanas pasākumu veikšanai un rakstiski saskaņots ar aizsargājamās teritorijas administrāciju vai, ja tādas nav, ar reģionālo vides pārvaldi;~~
- 5.12. ~~eirst kokus galvenajā cirtē un rekonstruktīvajā cirtē; *~~
- 5.13. ~~eirst kokus kopšanas cirtē (izņemot slimību inficētos, kaitēkļu invadētos vai citādi bojātos kokus saskaņā ar šo noteikumu 16.29.apakšpunktu un citiem normatīvajiem aktiem), ja valdaudzes vecums pārsniedz: *~~
- 5.13.1. ~~priežu un ozolu audzēm — 60 gadus; *~~
- 5.13.2. ~~egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm — 50 gadus; *~~
- 5.13.3. ~~apšu audzēm — 30 gadus; *~~
- 5.14. ~~no 15. aprīļa līdz 31. jūlijam veikt mežsaimniecisko darbību, izņemot meža ugunsdrošības pasākumus, meža atjaunošanu ar rokas darbarīkiem un bīstamo koku (koku, kas apdraud cilvēku dzīvību un veselību, tuvumā esošās ēkas vai infrastruktūras objektus) ciršanu un novākšanu; *~~
- 5.15. atzarot augošus kokus mežaudzēs, izņemot koku atzarošanu skatu punktu ierīkošanai un uzturēšanai, kā arī satiksmes drošībai uz vispārējās lietošanas ceļiem;
- 5.16. ~~eirst nokaltušus kokus un izvākt kritušus kokus, kritālas vai to daļas, kuru diametrs resnākajā vietā lielāks par 25 cm, izņemot bīstamo koku novākšanu; *~~
- 5.17. nobraukt no ceļiem un pārvietoties ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem, mopēdiem, motorrolleriem, pajūgiem un zirgiem pa meža un lauksaimniecības zemēm, ja tas nav saistīts ar šo teritoriju apsaimniekošanu vai uzraudzību vai valsts aizsardzības uzdevumu veikšanu;
- 5.18. ierīkot nometnes un celt teltis ārpus īpaši norādītām vietām;
- 5.19. kurināt ugunscurus ārpus īpaši norādītām vai speciāli ierīkotām vietām;

* skat. šo Priekšlikumu 6. punktu

- 5.20. rīkot autosacensības, motosacensības, ūdensmotosporta un ūdensslēpošanas sacensības, kā arī rallijus, treniņbraucienus un izmēģinājuma braucienus;
- 5.21. ierīkot savvaļas augu, sēņu un dzīvnieku, kā arī to produktu pārdošanas un iepirkšanas punktus;
- 5.22. izmantot speciālas vākšanas palīgierīces savvaļas ogu un sēņu lasīšanā;
- 5.23. uzstādīt vēja ģeneratorus;
- 5.24. pieļaut suņu atrašanos brīvā dabā bez pavadas un uzpurņa, izņemot medības un valsts robežas apsardzību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktos gadījumus un kārtību;
- 5.25. iegūt derīgos izrakteņus;
- ~~5.26. bojāt vai iznīcināt (arī uzarot vai kultivējot) palienu, terašu un meža pļavas un lauces, izņemot medijamo dzīvnieku piebarošanas lauces;~~
- 5.27. sadalīt zemes īpašumus zemes vienībās, kas mazākas par 10 hektāriem;
- 5.28. veikt darbības, kas izraisa augsnes eroziju;
- 5.29. *veikt savvaļas dzīvnieku piebarošanu;*
- 5.30. ierīkot jaunas iežogotas savvaļas dzīvnieku sugu brīvdabas audzētavas;
- 5.31. celt un ierīkot jaunus aizsprostus un citas ūdens regulēšanas ietaises, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešams dabas aizsardzības plānā paredzēto biotopu atjaunošanas pasākumu veikšanai, tai skaitā 28 dambju būvēšana no dabiska materiāla (*7.1. pielikums*), un rakstiski saskaņots ~~ar aizsargājamās teritorijas administrāciju vai, ja tādas nav,~~ ar reģionālo vides pārvaldi;
- 5.32. bez rakstiskas saskaņošanas ~~ar aizsargājamās teritorijas administrāciju vai, ja tādas nav,~~ ar reģionālo vides pārvaldi:
- 5.32.1. organizēt brīvā dabā masu sporta, izklaides un atpūtas pasākumus, kuros piedalās vairāk nekā 50 cilvēku;
 - 5.32.2. veikt ceļu (arī sliežu ceļu), inženierkomunikāciju un citu inženierbūvju restaurāciju, renovāciju vai rekonstrukciju, *izņemot dabas aizsardzības plānā norādītos ceļus (8.1. pielikums), nepalielinot ūdens noplūdi no dabas lieguma;*
 - 5.32.3. ierīkot izziņas, atpūtas un tūrisma infrastruktūras objektus, *izņemot dabas aizsardzības plānā norādītos (7.1. pielikums);*
 - 5.32.4. atjaunot un ieaudzēt mežu;
 - 5.32.5. mainīt zemes lietošanas mērķi;
 - 5.32.6. vākt dabas materiālus kolekcijām;
 - 5.32.7. veikt zinātniskos pētījumus;
 - 5.32.8. ierīkot jaunas un paplašināt esošās ūdenstransporta līdzekļu bāzes;

5.33. ~~cirst slimību inficētos, kaitēkļu invadētos vai citādi bojātos kokus kopšanas cirtē, sanitārajā cirtē un galvenajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma bez rakstiskas saskaņošanas ar reģionālo vides pārvaldi, izņemot koku ciršanu aizsargājamās teritorijās, kurām ir izveidota administrācija, kas izsniedz koku ciršanas apliecinājumus;~~*

5.34. ~~bez rakstiskas saskaņošanas ar Valsts meža dienestu un attiecīgo Reģionālo vides pārvaldi veikt bebru medīšanu vai izjaukt bebru veidotos aizsprostus.~~

6. ~~Mežsaimnieciskā darbība dabas liegumā veicama, kā noteikts dabas lieguma funkcionālo zonu aprakstā (šo Priekšlikumu 8., 10. punkts).~~

7. 1. ~~zona (regulējamā režīma zona) izveidota purva un meža biotopu, purva minerālsalu un aizsargājamo sugu aizsardzībai.~~

8. 1. ~~zonā (regulējamā režīma zonā) aizliegta:~~

8.1. ~~jebkāda mežsaimnieciskā darbība, izņemot biotehnisku pasākumu veikšanu medņu riestu apsaimniekošanai, kvartālstīgu uzturēšanu un dambju būvēšanu, saskaņā ar dabas aizsardzības plānu.~~

9. 2. ~~zona (dabas lieguma zona) izveidota mežu biotopu un ainavu aizsardzībai, lai nodrošinātu buferjoslu apkārt regulējamā režīma zonai.~~

10. 2. ~~zonā (dabas lieguma zonā) aizliegts:~~

10.1. ~~cirst kokus kailcirtē un galvenā cirtē;~~

10.2. ~~veikt jebkādu mežsaimniecisko darbību no 1. marta līdz 15. augustam, izņemot meža ugunsdrošības pasākumus un bīstamo koku ciršanu un novākšanu, atstājot tos mežaudzē, kā arī koku ciršanu dambju būvēšanai;~~

10.3. ~~cirst kokus kopšanas cirtē (izņemot slimību inficētos, kaitēkļu invadētos vai citādi bojātos kokus saskaņā ar šo Priekšlikumu 5.34. apakšpunktu un citiem normatīvajiem aktiem), ja valdaudzes vecums pārsniedz:~~

10.3.1. ~~priežu audzēm – 90 gadus;~~

10.3.2. ~~egļu, bērzu un melnalkšņu audzēm – 70 gadus;~~

10.3.3. ~~apšu audzēm – 40 gadus;~~

10.4. ~~cirst nokaltušus kokus un izvākt kritušus kokus, kritalas vai to daļas, kuru diametrs resnākajā vietā ir lielāks par 25 cm, izņemot bīstamo koku novākšanu;~~

10.5. ~~veicot kopšanas cirtes mistrotās audzēs, veidot mežaudzi, kurā vienas koku sugas īpatsvars ir 70 % un lielāks.~~

11. ~~Ja par vides aizsardzību atbildīgā valsts vai pašvaldības institūcija atbilstoši tās kompetencei pieņem pārvaldes lēmumu, ka kādai darbībai ir vai var būt būtiska negatīva ietekme uz aizsargājamo teritoriju dabas liegumu, tās tā ekosistēmām vai dabas procesiem tajā, vai darbība ir pretrunā ar aizsargājamās teritorijas dabas lieguma izveidošanas un aizsardzības mērķiem un uzdevumiem, šo darbību veikt aizliegts.~~

* skat. šo Priekšlikumu 6. punktu

12. Zemes īpašniekiem (lietotājiem) aizliegts savā īpašumā (lietojumā) ierobežot apmeklētāju pārvietošanos pa ceļiem, takām, ūdenstecēm un ūdenstilpēm, kas norādīti attiecīgās aizsargājamās teritorijas *dabas lieguma* dabas aizsardzības plānā un paredzēti aizsargājamās teritorijas *dabas lieguma* apskatei.

13. Jebkāda veida reklāma dabas rezervātos, dabas liegumos, dabas parkos, kā arī nacionālo parku un biosfēras rezervātu dabas lieguma zonās *dabas lieguma teritorijā* dabā izvietojama pēc saskaņošanas ar aizsargājamās teritorijas administrāciju vai, ja tādas nav, ar reģionālo vides pārvaldi.

14. Informāciju par aizsargājamās teritorijas *dabas lieguma* īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnēm un īpaši aizsargājamiem biotopiem drīkst izplatīt tikai ar attiecīgās aizsargājamās teritorijas administrācijas vai, ja tādas nav, ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju.

15. Būvniecība dabas liegumā pieļaujama atbilstoši pašvaldības teritorijas plānojumam, ievērojot normatīvajos aktos un dabas aizsardzības plānā (ja tāds ir) noteikto kārtību un ierobežojumus aizliegta, izņemot teritorijas apskates infrastruktūras objektu izveidi un 28 dambju būvēšanu, saskaņā ar dabas aizsardzības plānu.

PIELIKUMS

Sabiedrības informēšana un plāna izstrādes process

- 1.1. Informatīvās sēdes protokols
- 1.2. 31.08.2005. uzraudzības grupas sēdes protokols
- 1.3. 06.12.2005. sabiedriskās apspriešanas protokols
- 1.4. 19.12.2005. uzraudzības grupas sēdes protokols un protokola pielikums

Teritorijas apraksts

2. Zemes īpašumu veidu karte
- 3.1. Dabas lieguma robežas shēma un apraksts
- 3.2. Robežas apraksta precizējums
- 3.3. Optimālā dabas lieguma robeža
4. Augšņu grupas (*FAO klasifikācija*)

Bioloģiskais apraksts

- 5.1. Retās un aizsargājamās augu un bezmugurkaulnieku sugas, karte
- 5.2. Retām un aizsargājamām putnu sugām nozīmīgas platības, karte
- 5.3. Retās un aizsargājamās augu, bezmugurkaulnieku un putnu sugas, tabula
- 6.1. Mežaudžu plāns, karte
- 6.2. Biotopi pēc Latvijas biotopu klasifikācijas, karte
- 6.3. Aizsargājамie biotopi, karte
 - 6.3.1. pDMB, DMB, tabula
- 6.4. Dabas vērtības, karte

Plānotie pasākumi

- 7.1. Apsaimniekošanas pasākumi, plānotā infrastruktūra, karte
- 7.2. Veicamie pasākumi, tabula
- 7.3. Aizsprostu būvēšanas metodikas apraksts

Funkcionālās zonas

- 8.1. Funkcionālās zonas, karte
- 8.2. Funkcionālās zonas, tabula